

Su Gempiya ne Gesuyen nek Sinulat ni San Juan

Pesi'una

Su Gempiya ne Gesuyen metendeng riin ni Jesus Christ nek sinulat ni Juan mikperayag ne si Jesus Christ giin sud Diwata, neng “mibaluy ne getaw bu' mikengel duma senita (San Juan 1.14).” Dlibru keni sinulat arun sung megbasa run nini mektu'u ne si Jesus giin suk sinaad neng Menleluwas, sug Bata' ned Diwata, arun pebiyan sek pektu'u ri Seniin mekaangken ilan ne ketubu' ne genda'i gekteben (San Juan 3.16).

Su guna neg bahin se dlibru keni miktuntul seng mikeleseles ne ketingelaan neng mikpe'ilala ne si Jesus giin suk sinaad neng Menleluwas, sug Bata' ned Diwata. Ma'ad “...melaun pa gairi nga ketingelaan nek pimbaal ni Jesus neng mi'ita' tumu' ne ngak tinu'unaan ne nda' mesulat ri se dlibru keni. Ma'ad su ngang misulat rini, sinulat arun mektu'u amu ne si Jesus giin sung Misiyas, sug Bata' ned Diwata. Bu' pebiyan sek pektu'u ketu mekaangken amu ne ketubu' riin se ngalanen (San Juan 20.30-31).”

Rayun pilendugan ini se ngag bahin neng mikpesabut bu' landunik pirayag se nga ketingelaan. Keni ne ngag bahin miktalu' ri senita ned duuni nga getaw neng miktu'u riin ni Jesus Christ bu' mibaal ilan ne ngak tinu'unaan saanay sud duma kinumuntra ri Seniin bu' nda' pektu'u. Su

nga kapitulu 13 tampan se kapitulu 17 miktuntul sek peksalabuuk ni Jesus bu' se ngak tinu'unaan se gebii ned dinaap giin. Miksambay rema ini ri se ngak talu' sek pekpemandu' bu' sek pegulikseg ri senilan se genda' pa giin lensangay ritu se krus. Su ketapusan ne nga kapitulu miktuntul sek peddaap riin ni Jesus bu' pegusay, pedlansang ri seniin ritu se krus, sek peketubu'en puli' bu' pekpe'ita'en ritu se ngak tinu'unan tubus giin metubu' puli'.

Su gesuyen metendeng se dlibun neng misekupan riin sek pekpenapaw (San Juan 7.53—8.11) binetangan nek parintisis (...) tendeng ay melaun ne ngak sinulat bu' su guna ne nga gubad seg Bibliya nda' nilan nini peruma saanay su ngad duma ne nga gubad mikperuma run nini se ngad duma neg bahin se Kesulatan.

Binegayan ne gembagel nek pegalimba' se dlibru keni sug begay se ketubu' ne genda'iruni gekteben pebiyan riin ni Christ, sala neg begay neng megatad nandaw bu' me'angken se dlaunan neng mikt'u riin ni Jesus ne giin sud dalan, su kemetuuran, bu' su ketubu'. Sala neg betang neng me'ita' ta se dlibru keni giin suk pedlegamit seng mesayun ne ngag betang neng mesegaran ta se gendawendaw nek pedleketubu' arun sek peksimbulu se nga kemetuuran ned duuni gispirituhanen ne gulugan maa' sek tubig, pan, kerelaag, kereleman, menggegingat ne nga karniru, bu' se nga karniru, suk pimula ne gubas bu' su ngag bungaan.

Ngang Misulat ri se Dlibru keni

I. Pesi'una 1.1-18

- II. Si Juan neng Membebendyag bu' su nga guna nek Tinu'unan ni Jesus 1.19-51
- III. Suk Pekpenibeli ni Jesus ri se nga Getaw 2.1—12.50
- IV. Su Ketapusan ne Gendaw ritu seg Jerusalem bu' seng megaud seg Jerusalem 13.1—19.42
- V. Suk Peketubu' Puli' bu' Pekpe'ita' ne Ginu'u 20.1-31
- VI. Penapus: Dlain nek Pekpe'ita' ritu se Galilea 21.1-25

Suk Talu' nek Pigbuwatan ne Ketubu' ne nga Getaw

¹ Se genda' pa mbaal sug benwa, suk Talu' diin na. Talu' keni duma ned Diwata bu' suk Talu' Giin sud Diwata.

² Giin sud duma ned Diwata se genda' pa mbaal sug benwa.

³ Pebiyan ri seniin, binaal ned Diwata su dlaun ne ngag betang; bu' nda' giin, nda'iruni isan landun ne ngag betang ne gemaal.

⁴ Suk Talu' giin suk pigbuwatan ne ketubu', bu' ketubu' keni migbegay ned delaag ri se nga getaw.

⁵ Bu' delaag keni dinumelaag ri se kerelem bu' su kerelem, genda' mekeddaag ri sed delaag keni.

⁶ ✧ Na, duuning minateng ne getaw nek sinugu' ned Diwata, su ngalanen si Juan.*

✧ **1:6 1.6:** San Mateo 3.1; San Marcos 1.4; San Lucas 3.1-2. * **1:6 1.6** Si Juan keni, gena' giin su gapustulis ni Jesus Christ ma'ad si Juan neng Membebendyag.

⁷ Sinugu' giin ned Diwata sek pekpemetuud metendeng ri sed delaag keni, arun pebiyan ri seniin meketu'u su dlaun ne nga getaw.

⁸ Gena' giin sud delaag, ma'ad mirini giin sek pekpemetuud metendeng ri sed delaag.

⁹ Sung metuud ned delaag merini seg benwa arun su dlaun ne nga getaw merelaagan.

¹⁰ Rini giin seg benwa, bu' isan su nga dlangit bu' dlupa' binaal pebiyan ri seniin, ma'ad su nga getaw ri seg benwa genda' mekilala ri seniin.

¹¹ Mirini giin se gegulingenen ne nga getawan, ma'ad nda' nilan giin duwatay.

¹² Ma'ad su ngad dinumawat bu' miktu'u ri seniin, binegayaan ne ketenged ne gemaal ne ngag bata' ned Diwata.

¹³ Nda' ilan mbaal ne nga gembata' ned Diwata seng mi'enaran nek pebiyan ne getaw, ri senita pa mi'etaw gisip nga gembata' se kinilawan ne gama'; tumu', sud Diwata mismu giin su gegulingen nilan ne Gama'.

¹⁴ Bu' Talu' keni mibaluy ne getaw bu' mipenu' ne dlelaat bu' kemetuuran neng mikengel ri senita. Rayun mi'ita' nami suk pekege'emaan, pekege'eman keni mirawaten gisip buntung Bata' ne Gama'.

¹⁵ (Mikpemetuud si Juan metendeng riin seniin. Migbeksay giin, "Giin nini suk tinalu'u ri seniyu seng miktalu'u, 'Sumunud giin ri senaan, ma'ad labaw pa giin ri senaan, ay se genda'u pa me'etaw diin na giin.' ")

¹⁶ Tendeng ay buwat se gembagel ne dlelaaten, dlaunan ta mikerawat seng miksunudsunud ne kepiyaan.

17 Tendeng ay su Kesugu'an binegay pebiyan riin ni Moses; ma'ad su dlelaat bu' su kemetuuran binegay pebiyan riin ni Jesus Christ.

18 Nda'iruning mikiita' riin sed Diwata; ma'ad sug buntung Bata'en nek sementaun kanunay ne Gama'en, giin sung mikpe'ilala ri seniin.

*Sung Minsahi ni Juan neng Membebendyag
(San Mateo 3.1-12; San Marcos 1.1-8; San Lucas 3.1-18)*

19 Giin nini suk pekpemetuud ni Juan seng miksugu' su ngag Judeo ne ngak pari' bu' ngang mekpegabang ri se ngak pari' tu sek templo neg buwat seg Jerusalem arun sek peksaak riin ni Juan, "Ta'a ma ne getaw?"

20 Bu' nda'iruni ginedlud ni Juan, tumu' miktalu' giin seng metuud, laungen, "Gena' gaku' sung Misiyas."

21 ☆ Bu' miksaak ilan puli', "Lama run rayun? Dya'a ba si Elias?"

Bu' miksembag si Juan, "Gena'u si Elias."

Miktalu' ilan puli', "Propetaa ba?"

Bu' miksembag giin, "Gena'."

22 Rayun miktalu' ilan, "Ta'a ba ne getaw? Esuyay mu ami arun duuning mesembag nami ri seng miksugu' senami. Landun maing metalu' mu metendeng ri se gegulingen mu?"

23 ☆ Miksembag si Juan pebiyan se ngak tinalu' ni propeta Isaias,
"Gaku' su getaw nek tinalu' ni propeta Isaias:
'neng megbeksay ri se kemingawan.

☆ **1:21 1.21: a** Malakias 4.5. **b** Deuteronomio 18.15, 18. ☆ **1:23 1.23:** Isaias 40.3 (LXX).

Leddeng niyu sud dalan neg biyanan ne Ginu'u.' "

²⁴ Bu' su ngak sinugu' ketu, sinugu' ilan buwat se dlumpuk ne ngak Pariseo,

²⁵ bu' sinaakan nilan rayun si Juan, "Lama membendyag'a run se nga getaw bu' gena' dya'a sung Misiyas awas si Elias awas suk propeta?"

²⁶ Miksembag si Juan, "Gaku' migbendyag pebiyan ri sek tubig; ma'ad riin seniyu duuning migindeg ne genda' pa niyu me'ilala,

²⁷ suk sala neng mateng neng meksunud ri senaan; ndi'u mbaya' ne mbaal nek sesugu'enen isan sek pegugbad se giket nek sandalyasen."

²⁸ Ngag betang keni mihitabu' ritu se dlugar neg Betania dipag neg Jordan ned ditu si Juan mimbendyag.

Si Jesus, sung Nati ne Karniru ned Diwata

²⁹ Sek sunud ne gendaw, mi'ita' ni Juan si Jesus neng mikpagaw ri seniin, miktalu' rayun si Juan ri se nga getaw, "Enlengay niyu, giin sung Nati ne Karniru ned Diwata, sung mekpasaylu sek sala' se dlaun ne nga getaw ri seg benwa.

³⁰ Keni na gaid giin suk tinalu'u ri seniyu, 'Neng mateng sunud ri senaan, su getaw ne dlabaw pa ri senaan, tendeng ay se genda'u pa me'etaw diin na giin.'

³¹ Bu' gaku' nud diin nda' mekilala ri seniin; ma'ad arun mpesuun giin tu se nga getaw Israel, aas miriniu sek pegbendyag nek tubig."

³² Bu' mikpemetuud si Juan, "Mi'ita'u su Gispir-itu nek tinumena' ri seniin maa' se gawi' nek

selepati neng migbuwat se dlangit bu' mikpebilin ini ri seniin.

³³ Bu' isan gaku' nda' mekilala ri seniin, ma'ad suk sala neng miksugu' ri senaan sek pekpe-mendyag ri sek tubig, miktalu' ri senaan, 'sung mi'ita'an mu run nek tena'an ne Gispiritu bu' mekpebilin ri seniin, giin itu sung megbendyag tu se nga getaw seg Bala'an ne Gispiritu.'

³⁴ Bu' mi'ita'u giin bu' pimetuuran'u ne Giin sug Bata' ned Diwata."

Su Guna ne ngak Tinu'unan ni Jesus

³⁵ Sek sunud ne gendaw, ditu na pelum si Juan migindeg дума sed duwa' tawan nek tinu'unanen,

³⁶ bu' seng mi'ita'en si Jesus neng minayan, miktalu' giin, "Enlengay niyu, kiin na sung Nati ne Karniru ned Diwata!"

³⁷ Bu' sek pekerengeg run rayun itu nud duwa' tawan nek tinu'unanen, midlendug ilan rayun riin ni Jesus.

³⁸ Bu' sek pedlingay ni Jesus, mi'ita'en ilan neng midlendug. Rayun miksaak giin, "Landunik pinengaw niyu?"

Bu' miksembag ilan, "Rabi (sug be'et pesabut Menintulu'), ta'a ma mikengel?"

³⁹ Miktalu' giin ri senilan, "Rini amu arun me'ita' niyu." Aas miritu ilan bu' mi'ita' nilan suk pikengelaan; bu' mikpebilin ilan na ma'ad ritu se gendaw ketu tendeng ay meg'alas kuwatu na itu se dlelabung.

⁴⁰ Si Andres nek pated ni Simon Pedro, giin suk sala sed duwa' neng mikerengeg sek tinalu' ni Juan bu' sung midlendug riin ni Jesus.

⁴¹ Su guna neg betang neg binaal ni Andres, pinengaun suk pateren ne si Simon bu' in-esayaan, "Mi'ita' nami sung Misiyas (su gulugaan Christ)."

⁴² Inuwiten si Simon ritu ni Jesus.

Migenleng rayun si Jesus tu ni Simon bu' miktalu', "Dya'a masi' si Simon sug bata' ni Juan. Ingelanan'u dya'a nek Cepas (maa' ra nek Pedro ne su gulugaan batu)."

Tinawag ni Jesus si Felipe bu' si Natanael

⁴³ Sek sunud ne gendaw, liyagan ni Jesus neng meritu sek probinsiya ne Galilea. Bu' ritu mi'ita'en si Felipe bu' miktalu' giin, "Sunud'a ri senaan."

⁴⁴ Na, si Felipe keni taga siyudad neg Betsaida ne dlugar rema ni Andres bu' ni Pedro.

⁴⁵ Pinengaw ni Felipe si Natanael, bu' miktalu' giin ri seniin, "Mi'ita' na nami su getaw nek sinulat ni Moses ri se Kesugu'an, bu' sinulat rema ne ngak propeta. Giin masi' si Jesus neg bata' ni Jose nek taga Nazaret."

⁴⁶ Miktalu' rayun si Natanael ri seniin, "Duun baing me'uwan neng melengas buwat seng Nazaret?"

Miksembag si Felipe, "Rini'a arun me'ita' mu."

⁴⁷ Sek pekiita' ni Jesus riin ni Natanael neng mikpagaw riin seniin, bu' miktalu' giin me-tendeng riin seniin, "Enlengay niyu, keni na sung metuud ne getaw Israel ne genda' gaid penlimbung."

⁴⁸ Miksaak si Natanael riin seniin, "Lama me'ilala mau run?"

Sinembag giin ni Jesus, “Se genda'a pa tuwagay ni Felipe, saanay mu pa ritu sek silung ne gayu neg Igira, mi'ita'u dya'a.”

⁴⁹ Miksimbag si Natanael “Rabi, dya'a sug Bata' ned Diwata! Dya'a su Gari' seg Israel!”

⁵⁰ Miksembag si Jesus bu' miktalu' tu seniin, “Miktu'ua ba ri senaan, tendeng ay miktalu'u ri seni'a neng mi'ita'u dya'a ri sek silung ne gayu neg Igira? Mekiita'a pa ne ngag betang ne dlabaw pa kampuun run nini.”

⁵¹ ☆ Bu' miktalu' pa gaid si Jesus ri senilan, “Sek pekemetuud, asuy'u ini ri seniyu neng matengi gendaw neng me'ita' niyu ne mpuka su dlangit maa' sek pekpuka niyu ri sed dungawan niyu bu' me'ita' rema niyu su ngag anghel ned Diwata neng mekperitaas tu se dlangit bu' mekpebaba' rema ri seg Bata' ne Getaw.”

2

Su Kasal se Cana

¹ Sek peksagad sed duwa' endaw, duuni kasal tu se dlunsud ne Cana sek probinsiya ne Galilea. Bu' ritu su gina' ni Jesus,

² bu' inenggat rema si Jesus дума se ngak tinu'unaan tu se kasal.

³ Bu' seng migela' na sug binu, miktalu' su gina' ni Jesus ri seniin, “Migela'an ilan na neg binu.”

⁴ Bu' miksembag si Jesus tu seniin, “Ina',* ndi' mau telu'ay se gembaya'u baalen. Nda' pa mateng suk panahun'u.”

☆ **1:51 1.51:** Su Getaran se Dlaunan 28.12. * **2:4 2.4** Sek tinuntulan ne Griego, suk pektawag para seg ‘Ina’ ‘Dlibun.’

⁵ Mikталu' su gina'en ritu se ngang migilak, “Su isan landun nek sugu'en riin seniу, baal niу.”

⁶ Na, su ngag Judeo duuning mi'enaran nilan sek pedlimpiу bu' tendeng run nini duunig binetang ritu ne genem buuk ne gamang ne gunsu' neg binetangan nek tubig para pengugas. Kada gamang ne gunsu' meseleran ned duwa' pulu' tampan telu pulu' ne nga galun nek tubig.

⁷ Mikталu' si Jesus tu se ngang migilak, “Penu' niу nek tubig su nga gamang ne gunsu'.” Bu' binetangan rayun nilan nek tubig pilepeng tampan ri seg baba'en.

⁸ Laung rayun ni Jesus ri senilan, “Na, saguk amu riin bu' uwit niу rayun tu seng midlegeseg ri se kumbira.” Aas sinumaguk ilan bu' inuwit ritu seng midlegeseg.

⁹ Rayun ininamaan suk tubig neng mibaluy neg binu. Bu' nda'en mesuunay bu' ta' migbuwat sug binu ketu (ma'ad su ngang minggilak, nek sinumaguk, mikesuun run nitu.) Rayun pitawagen suk pemanaan,

¹⁰ bu' mikталu' giin tu seniin, “Mibetasan ta neg begay guna su dlabi neng melengas neg binu bu' melaun na gani'ing me'inum nilan, dekag pa begay su gena' melengas neg binu. Ma'ad dya'a peddayun mu pa sek pegilak su dlabi neng melengas neg binu tampan numuun.”

¹¹ Giin itu su guna ne nga ketingelaan neg binaal ni Jesus ritu se dlunsud ne Cana se Galilea; pi'ita'en ritu suk pekege'emaan, bu' mikt'u ri seniin su ngak tinu'unaan.

12 ✧ Dluwat se kasal keni, tinumegbeng rayun si Jesus duma se gina'en, se ngak pateren ne nga dlai, bu' se ngak tinu'unaan pagaw tu se Capernaum. Bu' mikengel ilan ritu nek santa' endaw.

Miritu si Jesus sek Templo

(San Mateo 21.12-13; San Marcos 11.15-17; San Lucas 19.45-46)

13 ✧ Megaud na suk pekse'ulug sek Paska.† Aas tinumuwad si Jesus tu seg Jerusalem.

14 Mi'ita'en rayun ritu sek templo su nga getaw neng mimeledya' ne ngag baka, nga karniru bu' ngak selepati. Bu' duun remai nga getaw ritu neng minggingkud ne ngang mentelesay nek selapi'.

15 Aas migbaal giin ne dlekpes buwat se nga dlupis bu' rayun inalegen ilan duma su nga karniru bu' ngag baka tu se gawas nek Templo. Bu' pindingkalangen rema su nga dlemisan ne ngang mentelesay nek selapi' bu' pinsigwagen su ngak selapi' nilan.

16 Bu' miktalu' giin tu se ngang mimeledya' ne ngak selepati, "Pengawa' niyu ngag betang keni rini! Ndi' niyu baalay sug balay ne Gama'u nek tebu'an!"

17 ✧ Bu' rayun mi'ena'ena' nu ngak tinu'unaan suk sinulat ned diin se Kesulatan, laung pa, "Su gembagel ne kegules'u para seg balay mu maa' neng midliga' ne gapuy ri se gena'ena'u."

✧ **2:12 2.12:** San Mateo 4.13. ✧ **2:13 2.13:** Exodo 12.1-27.

† **2:13 2.13** Paska keni, giin nini suk pekse'ulug nu ngag Judeo ri sek pekelingkawas nilan tu seg Ehipto sek pegbiyan nug anghel neng mekpatay. ✧ **2:17 2.17:** Ngak Salmo 69.9.

¹⁸ Rayun miksaak su ngag Judeo, “Landun mai ketingelaan ne gempe'ita' mu senami ned duuni ketenged mu sek pegbaal run nini?”

¹⁹ ☆ Sinembag ilan ni Jesus, “Geba' niyuik Templo keni, bu' sek seled nek telu endaw, bekuren'u ini puli'.”

²⁰ Miksembag ilan rayun, “Templo keni binaal sek seled se gepaat pulu' bu' enem taun, bu' bekuren mu ma'ad puli' seled sek telu endaw?”

²¹ Ma'ad suk templo nek sinambay ni Jesus giin su dlawasen.

²² Aas sek peketubu'en puli' buwat se kemetain, mi'ena'ena' nu ngak tinu'unaan su ngak pintalu'en ketu; bu' mikt'u ilan se kesulatan bu' sek talu' nek tinalu' ni Jesus.

Misuunan ni Jesus su nga Gena'ena' nu dlaun ne nga Getaw

²³ Na, saanay ditu si Jesus seg Jerusalem sek panahun se kese'ulugan nek Paska, melaun senilan sung mikt'u'u ri se ngalanen seng mi'ita' nilan su nga ketingelaan nek pimbaalen.

²⁴ Ma'ad si Jesus nda'en salig su gegulingenen tu senilan tendeng ay misuunaan ma su dlaun ne nga getaw,

²⁵ bu' ndi' na kina'enlan ned duun paing mektalu' ri seniin bu' landun diin se gena'ena' ne nga getaw tendeng ay misuunaan na daan.

3

Si Jesus bu' si Nicodemo

☆ **2:19 2:19:** San Mateo 26.61; 27.40; San Marcos 14.58; 15.29.

¹ Na, duunik sala tawan nek sakup se dlumpuk nek Pariseo. Su ngalanen si Nicodemo. Geseg giin se ngag Judeo.

² Getaw keni miritu ni Jesus sek panahun ne gebii bu' miktalu' ri seniin, “Rabi, misuunan nami ned dya'a menintulu' neng minateng buwat pa sed Diwata; tendeng ay genda'iruning mikegbaal ne nga ketingelaan neng maa' neg binaal mu' keni, bu' sud Diwata nda' ri seniin.”

³ Miksembag si Jesus riin seniin, “Sek pekemetuud, esuyan'u dya'a: nda'iruning mekiita' sek Pedlegeri'an ned Diwata gawas seng me'etaw giin puli'.”

⁴ Miksaak si Nicodemo, “Pegendunen ma run pekpe'etaw puli' bu' dlegulang na giin? Ndi' na giin mekehimu sek pekseled puli' ri sek telibetanan ne gina'en bu' mekpe'etaw se keruwa'.”

⁵ Miksembag si Jesus, “Sek pekemetuud esuyan'u dya'a, nda'iruni getaw neng mesakup sek Pedlegeri'an ned Diwata bu' ndi' giin me'etaw ri sek tubig bu' Gispiritu.

⁶ Su getaw neng migegetaw buwat se ngang megulangen, getaw giin. Ma'ad su Gispiritu ned Diwata migbegay ne gispiritu ri senita.

⁷ Aas ndi'a metingala sek tinalu'u riin seni'a ne kina'enlan me'etaw amu puli'.

⁸ Su genus medlegurus isan ta'. Merengeg mu suk pedlegurusen ma'ad ndi' mu mesuunan bu' ta' ini migbuwat bu' ta' ini pagaw. Maa' rema run sung mi'etaw ri se Gispiritu.”

⁹ Miksaak puli' si Nicodemo, “Pekunta'en run nini?”

10 Miksembag si Jesus, “Mi'ilelaan'a neng mentetendu' seg Israel, bu' mbuus nda' mu mesuunay ngag betang keni?

11 Sek pekemetuud esuyan'u dya'a, ne sung misuunan nami, giini ginasuy nami; bu' sung mi'ita' nami, giinik pemetuuran nami; ma'ad nda' niyu duwatay suk pekpemetuud nami.

12 Bu' asuy'u seniye su ngag betang dini seg benwa, bu' ndi' amu mektu'u run nini, gendun pa sakan bu' esuyan'u amu metendeng se ngag betang ritu se dlangit?

13 Bu' nda'irun isan ta' ne getaw neng minaik tu se dlangit gawas ma'ad sug Bata' ne Getaw neng minaig buwat se dlangit.”

14 ✧ Middugang sek pektalu' si Jesus, “Bu' maa' sek pekpetaa's ni Moses seng mamak neg brunsi tu se kemingawan, sug Bata' ne Getaw kina'enlan petaasen rema,

15 arun su kada sala neng mektu'u riin seniin mekaangken ne ketubu' ne genda'iruni gekteben.

16 Ay pinetail gaid ned Diwata su nga getaw rini seg benwa, aas binegain sug buntung bata'en, arun isan ta' neng mektu'u ri seniin ndi' matay bu' ndi' mekaangken tumu' se ketubu' ne genda'i gekteben.

17 Ay nda' sugu'ay ned Diwata sug Bata'en rini seg benwa arun mbaal neng Mengengukum, bu' ndi' Menleluwas.

18 “Suk sala neng mektu'u ri seg Bata'en ndi' me'ukuman. Ma'ad suk sala ne genda' pektu'u ri seg Bata'en mi'ukuman na tendeng ay nda'

✧ 3:14 3.14: Ngang Numero 21.9.

pektu'u ri se ngalan seg buntung Bata' ned Diwata.

¹⁹ Bu' giin nini suk pegukum: tendeng ay minateng na sud delaag rini seg benwa ma'ad su nga getaw ndi' nilan liyagan su kerelaag tendeng ay melaaten su ngak pimbaal nilan.

²⁰ Tendeng ay su dlaun neng megbaal neng melaat, ginemetan nilan su kerelaag. Bu' ndi' ilan mekepegaud riin se kerelaag tendeng ay mendek ilan neng mesuunan sung mekelaat ne ngak pimbaal nilan.

²¹ Ma'ad su getaw neng migbaal sumala' riin se kemetuuran mekepegaud riin seng merelaag arun me'ita' ne sug binaal nilan giin suk pektu-man riin sed Diwata.”

Si Jesus bu' si Juan neng Membebendyag

²² Peketubus itu, miritu si Jesus bu' su ngak tinu'unanen sek probinsiya neg Judea, bu' mikpebilin giin duma senilan ritu nek santa' endaw bu' mimbendyag.

²³ Se dlain neg bahin, mimbendyag rema si Juan ritu seg Enon megaud tu sek Salim tendeng ay melaunik tubig ritu; bu' minditu seniin su nga getaw bu' binendyagaan ilan, (

²⁴ ✧ ay nda' pa itu mperisu si Juan.)

²⁵ Rayun duuni ngak tinu'unan ni Juan neng migaddat ri sek sala Judeo metendeng ri seg betasan sek pekpenlimpiyu.

²⁶ Bu' minditu ilan ni Juan bu' miktalu' tu seniin, “Rabi, mi'ena'ena' mu pa ba su getaw nud diin nek sementaun mu ritu sed dipag neg Jordan

✧ **3:24 3.24:** San Mateo 14.3; San Marcos 6.17; San Lucas 3.19-20.

nek pi'ilala mu tu se nga getaw? Enlengay mu, mimbendyag na giin numuun bu' su dlaunlaun ne nga getaw miritu na seniin!”

²⁷ Miksembag si Juan senilan, “Nda'iruni gembal ne getaw bu' gena' ini binegay ned Diwata.

²⁸ ✧ Gamu tumu' mekepemetuud neng miktalu'u ne gena' gaku' sung Misiyas, bu' ndi', sinugu'u na run neng meguna riin seniin.

²⁹ Suk pengesuwaan para ra sek pemenaan; ma'ad pidleliyag suk sambat, neng migindeg bu' minginengeg ri sek tapad nek pemenaan seng merengegen suk talu' nek pemenaan. Seng maa' nek pebiyan, gembagel na rema suk pedleliyag'u.

³⁰ Kina'enlan gaid neng meddaik pa suk pegilala riin ni Jesus, bu' gaku' medlekus.”

Giin neg Buwat tu se Dlangit

³¹ Giin neg buwat tu se dlangit ge'eman ri se dlaunan. Giin neg buwat rini seg benwa taga benwa bu' miktalu' metendeng se ngag betang rini seg benwa. Giin neg buwat tu se dlangit ge'eman ri se dlaunan.

³² Landun sung mi'ita'en bu' mirengegen, pimetuuraan ma'ad nda'irunid dinumawat ri sek pekpemetuuren.

³³ Suk sala, neng mikerawat sek pekpemetuuren, mekpemetuud ne sud Diwata metinuuren.

³⁴ Ay suk sinugu' ned Diwata migasuy seng minsahi ned Diwata; bu' se genda'i gekteben, binegayan giin ne ga'em se Gispiritu.

✧ **3:28 3.28:** San Juan 1.20.

35 ☆ Su Gama' mikpetail seg Bata'en bu' piniyalen seniin su dlaun ne kega'emen.

36 Su isan ta' neng mikt'u ri seg Bata', du-uni ketubu'en ne genda'iruni gekteben; su isan ta' ne gena' meksunud ri seg Bata', ndi' gaid mekaangken ne ketubu' ma'ad silutan giin ned Diwata.

4

Miktuntul si Jesus bu' su Dlibun nek taga Samaria

¹ Mirenggeg nu ngak Pariseo ne si Jesus miku-uwan neng melaun ne ngak tinu'unan bu' mikebendyag neng melaun sinangkali' ri ni Juan, (

² isan tumu' gena' si Jesus sung migbendyag ma'ad su ngak tinu'unaan.)

³ Aas sek pekerenggeg ni Jesus run nini, migawa' giin tu seg Judea bu' mipuli' tu se Galilea.

⁴ Ri sek pedlaangen, kina'enlan neng mayan giin sek Samaria.

⁵ ☆ Ri sek Samaria, miritu giin se dlunsud ne giningelanan nek Sikar. Dlunsud ketu, megaud se dlupa' neg binegay ni Jacob ri seg bata'en ne si Jose.

⁶ Na, ditu duunid delungan ni Jacob, bu' si Jesus nek pinlubay na ri se dlaangan, migingkud giin tu se geksid ned delungan. Teras taasendaw na itu.

⁷⁻⁸ Nda' ritu su ngak tinu'unaan tendeng ay miritu ilan se dlunsud arun menaluy neng

☆ **3:35 3.35:** San Mateo 11.27; San Lucas 10.22. ☆ **4:5 4.5:** Su Getaran se Dlaunan 33.19.

me'aan nilan. Nda' santa', minateng su dlibun nek taga Samaria sek peksaguk nek tubig. Mik-talu' si Jesus riin seniin, "Menengiu siya nek tubig neng me'inum."

⁹ ✧ Miksembag rayun su dlibun ri seniin, "Dya'a neg Judeo. Tuma ma menengia nek tubig buwat senaan bu' labi pa, gaku' ne dlibun neg buwat pa sek tribu nek Samaria?" (Su ngag Judeo ndi meketipung tu se ngak taga Samaria.)

¹⁰ Miksembag si Jesus ri seniin, "Bu' misuunan mu pa sug begay neg binegay ned Diwata bu' ta' sung minengi seni'a nek tubig neng me'inum, dya'a pa siya sung menengi ri seniin arun mbegayaan'a nek tubig neng mekegbegay ne ketubu'."

¹¹ "Sir," miktalu' su dlibun ri seniin, "Nda'irunik pensaguk mu bu' meralem sud delungan. Ta' mu ma uwanayik tubig ketu neng mekegbegay ne ketubu' ne nda'iruni gekteben?"

¹² Labaw'a pa ba tu se gapu' ta ne si Jacob, neng migbegay senami ned delungan bu' miginum giin buwat rini, asta rema su nga gembata'en bu' su ngak petubu'enen?"

¹³ Miksembag si Jesus, "Isan ta' neng minum ri sek tubig keni, kinumen giin puli',

¹⁴ ma'ad isan ta' neng minum ri sek tubig neg begay'u, ndi' na gaid kinumen. Bu' suk tubig neg begay'u ri senilan mbaal neng maa' nek tebud ne ndi' metiyan ne giining megbegay ri senilan nek tubig se ketubu' ne genda'i gekteben."

¹⁵ Dayun miktalu' su dlibun tu ni Jesus, "Sir, begayay mau run sek tubig iin arun ndi'u na

✧ 4:9 4:9: Ezra 4.1-5; Nehemias 4.1-2.

pedlekinumen bu' ndi'u na rema mekpuli'puli' rini sek peksigeb."

¹⁶ Mikталu' si Jesus seniin, "Puli'a bu' uwit mu rini sug bana mu."

¹⁷ Miksembag su dlibun, "Nda'irunig banau."

Miktalu' si Jesus riin seniin, "Ginsaktu tinalu' mu kiin ne nda'irunig bana mu.

¹⁸ Ay lima tawan su ngag bana mu nud diin, bu' su dlai nek tinipungtipung mu numuun gena' metuud neg bana mu. Suk tinalu' mu metuud."

¹⁹ "Sir," miktalu' su dlibun, "Misabut'u ne dya'a propeta.

²⁰ Su nga gepu'an nami nek taga Samaria miksimba ri sed Diwata rini seg bentud keni ma'ad gamu ngag Judeo miktalu' ne kina'enlan ditu seg Jerusalem gaid simbaan ta sud Diwata."

²¹ Mikталu' si Jesus tu se dlibun, "Tu'uguay mau, mateng suk panahun ne ndi' amu na kambat meksimba riin se Gama' rini seg bentud keni awas ditu seg Jerusalem.

²² Gamu nek taga Samaria miksimba se nda' gaid niyu me'ilala; gami ne ngag Judeo miksimba seng mi'ilala nami tendeng ay suk sala neng medluwas ri se getawan buwat ri sek tribu neg Judeo.

²³ Ma'ad mateng suk panahun bu' nemuun minateng na, nek pebiyan se ga'em ne Gispiritu ned Diwata, su nga getaw meksimba ri se Gama' sek pekedDiwataan, megbegay ri seniin seng metuud nek peksimba ne dliyagaan.

²⁴ Sud Diwata Gispiritu, bu' pebiyan na run se ga'em ne Gispirituun mekesimba su nga getaw ri sek pekedDiwataan."

25 Mikталu' su dlibun tu seniin, "Misuunan'u ne sung Misiyas ne giningelanan ne Christ mateng; bu' seng mateng na giin, talu'en senita su dlaun ne ngag betang."

26 Rayun si Jesus mikталu' seniin, "Gaku' Giin, sung miktuntul seni'a."

27 Bu' sek panahun ketu, minateng su ngak tinu'unanen bu' mitingala ilan gaid sek pekiita' nilan nek tinumuntul giin tu sek sala dlibun. Tumu' nda'irun isan sala ri senilan neng miksaak bu' landuni dliyagaan, awas miksaak lama tinumuntul run giin tu se dlibun.

28 Dayun binilin nu dlibun su gamang nek peksigebaan, bu' mipuli' giin ditu sek siyudad bu' mikталu' giin tu se nga getaw,

29 "Pedduut amu senaan bu' pe'ita'u riin seniyu su getaw neng mikesuun se dlaun neg binaal'u. Gena' ba sakan giin na ini sung Misiyas?"

30 Ginumawas ilan ri sek siyudad bu' miritu ilan seniin.

31 Sek panahun ketu, inenggat ne ngak tinu'unan si Jesus, "Rabi, aan'a reli'."

32 Ma'ad mikталu' si Jesus tu senilan. "Duuni gaan'u ne genda' niyu mesuunay."

33 Aas miksesaakay su ngak tinu'unaan, "Duun baing miguwit seniin ne gaan?"

34 Mikталu' si Jesus senilan, "Suk pekaan'u giin suk pektuman se keliyag neng miksugu' ri senaan bu' tubusen'u sug baalen nek pibaalen ri senaan.

35 Duunik pentelu'en niyu, 'Duuni gepaat bu-lan dekag penlegani.' Enlengay niyu, mektalu'u

seniyu, dayag niyu su ngag binaal. Mingginug na bu' mbaya' na geniin.

³⁶ Sung medlegani mekerawat nek su'ul bu' tipungen sug bunga para ri se ketubu' ne genda'iruni gekteben; aas sung migerek meksama nek pedleliyagen duma seng medlegani.

³⁷ Ay suk pentelu'en metuud gaid, 'Sala sung megerek bu' dlain rema sung medlegani.'

³⁸ Sinugu'u amu arun medlegani se nga geniin ne gena' gamuing migbaal run; dlaining migbaal run nini, bu' gamuing mikegani ri se ngak pitugesan nilan."

³⁹ Na, se dlugar ketu, melaun ne ngak taga Samaria sung mikt'u riin ni Jesus tendeng sek pekpetetuud nu dlibun, "Tinalu'en ri senaan su dlaun nek pimbaal'u."

⁴⁰ Rayun sek peddateng ne ngak taga Samaria ritu ni Jesus, inandyu' gaid nilan giin neng mekengel reli' giin ritu senilan. Bu' mikpebilin giin ritu sed duwa' endaw.

⁴¹ Bu' melaun paid dugang neng mikt'u riin seniin tendeng ri seng minsahiin.

⁴² Tinelu'an rayun nu nga getaw su dlibun ketu, "Gena' na run tendeng sek tinalu' mu senami neng mikt'u ami riin ni Jesus, tendeng ay gami na gaid tumu' sung mikerengeg seniin, bu' misuunan nami ne giin gaid sung Menleluwas se nga getaw seg benwa."

Pi'uli'an ni Jesus sug Bata' ne Gupisyal

⁴³ Na, tubus mekengel giin ritu sed duwa' endaw, miritu si Jesus se Galilea.

44 ✧ Ay si Jesus tumu' sung miktalu', "Suk propeta ndi' pegbesaan ri se gegulingenen neng nasud."

45 ✧ Sek peddatengen se Galilea, inalimba' giin ne nga getaw Galilea tendeng ay mi'ita' nilan su dlaun nek pimbaalen ritu seg Jerusalem sek Pista nek Paska, ay ritu ilan rema sek Pista.

46 ✧ Mipuli' na pelum si Jesus se Cana nek sakup ne Galilea ne ritu binaalen sug binu neg buwat sek tubig. Bu' duunik sala ne gupisyal ri sek siyudad ne sug bata'en ne dlai midlaru ritu se Capernaum.

47 Getaw keni, sek pekerengegen run ne si Jesus minateng se Galilea buwat seg Judea, miritu giin ni Jesus bu' inandyu'en giin neng meritu se Capernaum bu' petelenen sug bata'en tendeng ay mikpinal na.

48 Miktalu' rayun si Jesus riin seniin, "Bu' nda' amu pa mekiita' ne nga ketingelaan ne ngag betang, ndi' amu mektu'u senaan."

49 Miktalu' su gupisyal, "Sir, bu' mehimu diksun'a duma senaan se gendi' pa tagad matay sug bata'u."

50 Miksembag si Jesus, "Uli'a na; tetubu' ra sug bata' mu." Mikt'u su gupisyal sek tinalu' ni Jesus ri seniin bu' minuli' rayun giin.

51 Bu' rayun seng middiksun pa giin ri sed dalan, linabet na giin nu ngak sesugu'enen bu' inesuyan giin ne sug bata'en tetubu' ra.

✧ **4:44 4.44:** San Mateo 13.57; San Marcos 6.4; San Lucas 4.24.

✧ **4:45 4.45:** San Juan 2.23. ✧ **4:46 4.46:** San Juan 2.1-11.

⁵² Aas miksaak giin senilan, “La urasay run mitelen giin?” “Labung seng meg'ala'una ri se dlelabung, mirala' suk panasen,” sembag ne ngak sesugu'en.

⁵³ Misuunan rayun nu gama' ne giin gaid itu su guras neng miktalu' si Jesus ri seniin ne sug bata'en tetubu' ra. Bu' mikt'u giin riin ni Jesus bu' suk tibuuk nek pamilyaan.

⁵⁴ Na, keni su keruwa' ne ketingelaan neg binaal ni Jesus sek pekpuli'en se Galilea buwat seg Judea.

5

Pitelen ni Jesus su Getaw seg Betsaida

¹ Dluwat ngag betang keni, duunik pista nu ngag Judeo bu' tumuwad si Jesus seg Jerusalem.

² Na, ritu seg Jerusalem, duuni dlinaw ne iningelanan ri sek tinuntulan ne ngag Hebreo neg Betsata.* Su dlinaw, ned duuni nga dlina buuk penilungan, megaud ri se Genga'an ne nga Karniru,

³ ned ditu membelilid sung melaun ne ngang midlaru—ngag buta, ngag bekul bu' ngak paralitiku.†

⁵ Bu' duunik sala tawan ritu nek telu pulu' bu' walu taun na neng midlaru.

* 5:2 5.2 Betsata: Duuni ngak sinulat neng miktalu' neg Betesda.

† 5:3 5.3 Duuni ngak sinulat neng middugang seg birsikulu 3b-4: *Migelat ilan sek pekuleg nek tubig*, 4 ay duunik panahun ned duunig anghel se Ginu'u neng menaug tu se dlinaw arun sek pekuleg sek tubig. Sung melaru neng mekeguna sek pekpenaug tu se dlinaw tubus ini mekuleg me'uli'an se isan laa megeelay run.

⁶ Getaw keni, tubus mi'ita' giin ni Jesus neng migbelilid ritu bu' misuunanen ne sung megeelen maa'entu na kepayat, miksaak si Jesus ri seniin, "Liyagan mu ba neng me'uli'an?"

⁷ Miksembag sung midlaru, "Sir, nda'iruni getawing mekeguwit ri senaan ditu se dlinaw seng mekuleg na suk tubig; ma'ad saanay'u pa mekpagaw ritu, me'unaanu kanunay ned duma."

⁸ Miktalu' si Jesus ri seniin, "Gindeg'a, inat muik pegbeliliran mu kiin bu' dlaang'a."

⁹ Bu' rayun mi'uli'an su getaw, bu' ininaten suk pigbeliliraan bu' midlaang ri sek timala'.

Na, mihitabu' itu se gendaw nek pengulali.

¹⁰ ✧ Aas miktalu' su ngag Judeo tu se getaw nek pitelen, "Uy, gena' ba gendaw ini nek pengulali? Bu' supak ri se Kesugu'an ta suk peguwit ri sek pigbeliliran mu."

¹¹ Ma'ad miksembag su getaw, "Su getaw neng mikpetelen ri senaan, giining miktalu' senaan ne inaten'u suk pigbeliliran'u bu' pilaang naun."

¹² Sinaakan nilan giin bu' ta'i getaw neng miksugu' ri seniin sek peginat ri sek pigbeliliraan bu' pilaang giin.

¹³ Ma'ad su getaw neng mi'uli'an nda' mekilala bu' ta' getaw giin, ay mi'edlud ma rayun si Jesus tendeng se kelaun ne getaw ritu.

¹⁴ Peketubus se dlaunan keni, mi'ita' ni Jesus su getaw ritu sek templo bu' miktalu', "Peningeg'a, mi'uli'an'a na nandaw! Lalia na pekpekesala' ali' bu' duun paing melaat gupiya neng mehitabu' seni'a."

✧ **5:10 5.10:** Nehemias 13.19; Jeremias 17.21.

15 Midlaang rayun su getaw bu' inesuya'an su ngag Judeo ne si Jesus sung mikpetelen ri seniin.

16 Bu' tendeng run nini, su ngag Judeo migatad sek pedlutus riin ni Jesus tendeng ay mikpetelen giin se Gendaw nek Pengulali.

17 Ma'ad miktalu' si Jesus senilan, "Su Gama'u kanunay mekterbahu tampan nemuun. Bu' maa' run rema, mekterbahuu rema."

18 Aas, tendeng run nini, miksamet ne dliyagan gaid nu ngag Judeo nek petain giin, tendeng ay gena' na run nek sinupaken su Kesugu'an metendeng ri se Gendaw nek Pengulali, bu' ndi' miktalu' pa gaid giin ne sud Diwata gaid su gegulingenen ne Gama'. Bu' maa'entu, migulugan nini ne mbaalen su gegulingenen maa' ned Diwata.

Su Ketenged seg Bata' ned Diwata

19 Aas miktalu' si Jesus senilan, "Sek pekeme-tuud esuyan'u amu, ne sug Bata' nda'irun gairi gemaal ri se gegulingenen, bu' ndi' su landuning mi'ita' ri seg binaal ne Gama', giin remaig baalenen; ay landunig binaal ne Gama', giin remaig baalen nug Bata'.

20 Ay pinetail ne Gama' sug Bata'en bu' pi'ita'en ri seg Bata'en su dlaun neg binaalen; bu' mpe'ita' pa nu Gama' ri seniin su ngag betang ne dlabaw pa nek terbahu sinangkali' run nini, arun dlaunan niyu metingala gaid.

21 Ay maa' ne Gama' neng mekpetubu' puli' tu se ngang minatay bu' megbegay senilan ne ketubu', aas maa' run rema sug Bata'en neng

megbegay ne ketubu' tu se isan ta' ne dliyaganen begayan.

²² Bu' su Gama' ndi' megukum ri se isan ta', bu' ndi', binegain su dlaun ne ketenged sek pegukum tu seg Bata'en,

²³ arun su dlaunen mekpesiddengeg ri seg Bata' maa' sek pekpesiddengeg nilan ri se Gama'! Su genda' pekpesiddengeg tu seg Bata', nda' remaik pekpesiddengeg riin se Gama' neng mik-sugu' riin seniin.

²⁴ “Sek pekemetuud esuyan'u amu, ne su nga getaw neng minginengeg ri se ngak talu'u bu' miku'tu'u seng mik-sugu' ri senaan, duuni ketubu' nilan ne genda'iruni gekteben. Ndi' ilan na ukuman ay mikebayan ilan na buwat se kemetain pagaw tu se ketubu'.

²⁵ “Sek pekemetuud esuyan'u amu, neng matengik panahun, bu' minateng na gani', ne su ngang minatay mekerengeg sek talu' neg Bata' ned Diwata, bu' sung menginengeg sek talu'en metubu'.

²⁶ Ay maa' ne Gama' ne giin suk pegbuwatan ne ketubu', seng maa' run rema, binaalen sug Bata'en nek pegbuwatan ne ketubu'.

²⁷ Bu' binegain tu seg Bata'en su ketenged sek pegukum, tendeng ay Bata' giin ne Getaw.

²⁸ Ndi' amu metingala run nini, ay mateng suk panahun ne su dlaun ne ngang minatay mekerengeg ri sek talu'en.

²⁹ ☆ Bu' menggawas ilan ri se nga dlebeng nilan. Su nga gempiya sung miterbahuun,

☆ 5:29 5:29: Daniel 12.2.

petubu'en puli' bu' metubu' se genda'iruni gekteben; bu' su ngang mekelaaten sung miterbahuun, petubu'en rema puli' bu' silutan.”

Su ngang Minintigus ri ni Jesus

³⁰ Middugang si Jesus sek pektalu', “Nda' gairi gemaal'u bu' gaku' ra. Migukumu sumala' sek tinalu' ne Gama'u ri senaan. Aas suk pegukum'u metareng, tendeng ay nda'u baalay su dliyagan'u, bu' ndi' seng miksugu' ri senaan.”

³¹ “Bu' menintigusu para ri se gegulingen'u, landunik tinalu'u ndi' itu metu'uwan.

³² Ma'ad duunik sala tawan neng minintigus para senaan, bu' misuunan'u neng metuud suk pekpemetuuren ri senaan.

³³ ✧ Miksugu' amu ne ngang minsahiru tu ni Juan, bu' si Juan keni mikpemetuud metendeng ri se kemetuuran.

³⁴ Ma'ad nda'u pedlekina'enlan ned duuni getaw neng mekpemetuud metendeng ri senaan. Tinalu'u ngag betang keni arun meluwas amu.

³⁵ Si Juan maa' nek sulu' neng midliga' bu' middelaag, bu' pidleliyag amu sek peddelaagen isan gempelek ra nek panahun.”

³⁶ “Ma'ad duuning mikpemetuud para ri senaan ne gembagel pa kampuun sinangkali' sek pekpemetuud ni Juan. Ay su ngak terbahu neg binegay ne Gama' ri senaan arun tubusen'u, giin su ngak terbahu neng mikpemetuud bu' mikpe'ita' ne su Gama' miksugu' ri senaan.

✧ 5:33 5.33: San Juan 1.19-27; 3.27-30.

37 ✧ Bu' su Gama' neng miksugu' ri senaan, giin tumu' sung mikpemetuud metendeng ri senaan. Nda' gaid niyu giin merengeg neng mektalu' awas me'ita' su gawi'en,

38 bu' suk talu'en nda' rema niyu petinuurray, tendeng ay nda' amu pektu'u ri seniin nek sinugu'en.

39 Piktu'unan niyu su Kesulatan tendeng ay mi-gena'ena' amu ned diin se Kesulatan me'angken niyui ketubu' ne genda'iruni gekteben; bu' keni ne Kesulatan migasuy metendeng ri senaan.

40 Ma'ad migbelibad amu neng meriin senaan arun duuni ketubu' niyu ne genda'iruni gekteben.”

41 “Nda'u kina'enlanay suk peksaya' ne nga getaw.

42 Ma'ad misuunan'u amu ne suk pekpetail ri sed Diwata nda' riin seniyu.

43 Miriniu duma se ketenged neg buwat riin se Gama'u, ma'ad nda' niyau duwatay. Tumu' bu' duuni getaw neng merini duma se gegulingenen ne ketenged, duwaten niyu giin.

44 Liyagan niyu neng mekerawat nek peksaya' buwat ri sek salasala seniyu, ma'ad nda' niyu penentuway suk peddawat nek peksaya' neg buwat ri sek sala ra ned Diwata. Pegendunen niyu sek pektu'u ri senaan?

45 Ndi' niyu pegena'ena'ay ne gaku', sung miksumbung seniyu tu se Gama'u. Si Moses, ned diin mibetang suk pedderama niyu, giin gaid sung meksumbung seniyu.

✧ 5:37 5.37: San Mateo 3.17; San Marcos 1.11; San Lucas 3.22.

⁴⁶ Bu' miktu'u amu gaid riin ni Moses, mektu'u amu rema siya ri senaan, tendeng ay miksulat giin metendeng ri senaan.

⁴⁷ Ma'ad ay nda' niyu tu'uway landunik sinulaten, pegendunen rayun niyu sek pektu'u sek tinalu'u?"

6

Pinaan ni Jesus su Dlima Libu Tawan

(San Mateo 14.13-21; San Marcos 6.30-44; San Lucas 9.10-17)

¹ Sek pegbiyan nek santa' endaw, dinumipag puli' si Jesus sed danaw ne Galilea ne giningelanan rema ned danaw nek Tiberias.

² Bu' melaun gupiya getaw sung midlendug ri seniin, tendeng ay mi'ita' nilan su nga ketingelaan nek pimbaalen ri se ngang minlaru.

³ Tinumuwad rayun si Jesus tu se gembentud bu' ritu migingkud giin duma se ngak tinu'unaan.

⁴ Na, megaud na su kese'ulugan nek Paska ne ngag Judeo.

⁵ Seng migenleng si Jesus bu' mi'ita'en sung melaun ne nga getaw neng mikpagaw ri seniin, miktalu' giin riin ni Felipe, "Ta' ita ma mekesaluy ne gaan arun mekekaan nga getaw keni?" (

⁶ Ma'ad miktalu' giin run nini sek pegindan riin seniin, ay misuunaan na bu' landuni gembaya' baalenen.)

7 Miksembag si Felipe ri seniin, “Isan se dlaga' ned duwa' gatus nek selapi' nek pelata* suk seluyen nek pan, ndi' pa metektub para mekekaan isan miika' su nga getaw.”

8 Sala se ngak tinu'unanen ne si Andres, pated ni Simon Pedro, miktalu' ri seniin,

9 “Duunig bata' ne dlai rini ned duuni dlina buuk pan nek sibada bu' duwa' buuk sera'. Ma'ad megendun ma'aray ini se kelaun ne getaw keni?”

10 Miktalu' si Jesus, “Ala, pe'ing kud niyu su nga getaw.” (Na ritu, duuning meliwag gupiya ne ngak sigbetan.) Aas, mingging kud ilan tu sek sigbetan—bu' binalabena' ned duuni dlina libu tawan ne dlai ma'aray.

11 Mbuus, inuwan ni Jesus su ngak pan bu' pisalamataan nini tu sed Diwata, bu' pingaperaped ritu se nga getaw neng minging kud; maa' ra run rema sug binaalen ri sek sera' bu' minaan ilan rayun gekteb se dliyanan nilan.

12 Na, seng mibesug ilan na, miktalu' si Jesus tu se ngak tinu'unaan, “Timud niyu su ngak sawad arun nda'iruning megula'.”

13 Mbuus, tinimud nu ngak tinu'unaan su dlaun neng misawad. Bu' mipenu' nilan suk sepulu' bu' ruwa' neg bebaan buwat se dlina buuk pan nek sibada nek sawad nu nga getaw neng mingaan.

14 Rayun sek pekiita' ne nga getaw se ketingelaan neg binaalen, miktalu' ilan, “Giin na gaid ini

* 6:7 6.7 selapi' nek pelata: *sala selapi' nek pelata giin suk su'ul seng mememu'u sek sendaw nek pektebahu (enlengay niyu suk San Mateo 20.2).*

sung metuud nek propeta nek pirateng ta neng merini seg benwa.”

¹⁵ Mbuus si Jesus, mikesuun na neng mateng ilan bu' legesen nilan giin ne mbaal ne gari', migawa' giin ritu bu' tinumuwad puli' tu seg binenturan nek salaan ra.

*Midlaang si Jesus ri sed Dibabaw nek Tubig
(San Mateo 14.22-33; San Marcos 6.45-52)*

¹⁶ Na, sek pekesilemsilem na, mindiksun su ngak tinu'unaan ritu sed danaw,

¹⁷ bu' minsakay sek sekayan. Merelem ra run, nda' pa gusay pedlendug si Jesus riin senilan. Aas migatad ilan na ma'aray sek peddipag puli' tu se Capernaum.

¹⁸ Saanay dinumipag ilan, sug baled miksibagel tendeng ay duuning mesekeg ne genus.

¹⁹ Seng mikemelula ilan na se dlina awas genem kilumitru, mi'ita' nilan si Jesus neng midlaang ri sed dibabaw nek tubig bu' mikpegau ri sek sekayan, bu' minendek ilan gupiya.

²⁰ Bu' si Jesus miktalu' senilan, “Gaku' ini! Ndi' amu endek!”

²¹ Rayun pidleliyag ilan gaid nek pesekain giin tu sek sekayan; bu' sek sempun, suk sekayan minateng tu se dlugar nek pa'agawan nilan.

Pinengaw ne nga Getaw si Jesus

²² Sek sunud ne gendaw, su nga getaw neng mikpebilin tu sed dipag danaw, mi'ita' nilan nek sala ra suk sekayan ritu. Misuunan rema nilan ne si Jesus nda' peritu sek sekayan duma se ngak tinu'unanen, ma'ad su ngak tinu'unanen miksakay ne gilana ra.

23 Sud duma ne ngak sekayan buwat sek Tiberias dinumenggu' megaud sed dapit ned ditu su nga getaw mikaan se ngak pan ne dluwat pesalamatay nu Ginu'u.

24 Aas seng mi'ita' nu nga getaw ne genda' na ritu si Jesus bu' su ngak tinu'unanen, sinumakay ilan tu se ngak sekayan bu' miritu se Capernaum arun penengaun si Jesus.

Si Jesus suk Pan neng Migbegay ne Ketubu'

25 Seng mi'ita' na nilan si Jesus ritu sed dipag ned danaw, sinaakan nilan giin, "Rabi, nanua miperini?"

26 Miksembag si Jesus senilan, "Sek pekeme-tuud esuyan'u amu, pinengaw niyau, gena' tendeng se nga ketingelaan neng mi'ita' niyu, bu' ndi' tendeng ay pinaan'u amu ne ngak pan bu' mibesug amu.

27 Ndi' amu pekpetuges para ri se gaan neng menles, bu' ndi' para se gaan ne gendi' menles bu' megbegay ne ketubu' ne genda'iruni gekteben. Keni nek pekaan begay seniyeu seg Bata' ne Getaw, tendeng ay sud Diwata ne Gama' megbegay ri seniin ne ketenged sek pegbaal run nini."

28 Aas miksaak ilan ri seniin, "Na, landun mai gembaya' baalen nami arun mbaal nami su ngak terbahu ne dliyagan ned Diwata?"

29 Miksembag si Jesus, "Giin nini su dliyagan ned Diwata neg baalen niyu, kina'enlan mektu'u amu tu sek sala nek sinugu'en."

30 Aas miktalu' ilan ri seniin, "Landun ma rayun su ketingelaan ne gempe'ita' mu senami

arun mektu'u ami seni'a? Landun maig baalen mu?

³¹ ☆ Su nga gepu'an ta minaan seng mana sed ditu ilan pa se kemingawan; maa' seng misulat, 'Binegayaan ilan nek pan buwat se dlangit arun mekekaan.' "

³² Mikталu' rayun si Jesus senilan, "Sek pekeme-tuud esuyan'u amu, ne gena' si Moses sung migbegay nek pan neg buwat ri se dlangit bu' ndi' su Gama'u neng migbegay seniyou seng metuud nek pan neg buwat se dlangit.

³³ Ay suk pan neg binegay ned Diwata giin suk sala neng migbuwat ri se dlangit bu' migbegay ne ketubu' ri se nga getaw rini seg benwa."

³⁴ Mikталu' rayun su nga getaw, "Sir, begay mu kanunay senami suk pan keni."

³⁵ Miksembag si Jesus, "Gaku' suk pan neng megbegay ne ketubu'. Sung meriin senaan ndi' na gaid mperii'an; bu' sung mektu'u senaan ndi' na gaid kinumen.

³⁶ Ma'ad tinalu'u ini seniyou seng mikiita' amu na ri senaan bu' nda' amu pektu'u.

³⁷ Su kada sala neg binegay ne Gama' ri senaan meriin senaan. Bu' su kada sala neng miriin senaan, ndi'u ilan gaid bibain,

³⁸ tendeng ay miriniu buwat se dlangit gena' sek pegbaal se gegulingen'u ne keliyag, ma'ad sek pegbaal se keliyag ned Diwata, neng miksugu' ri senaan.

³⁹ Na, keni su keliyag seng miksugu' ri senaan ne ndi'u dela'en su isan sala senilan neg binegain

☆ **6:31 6:31:** Exodo 16.4, 15; Ngak Salmo 78.24.

ri senaan, ma'ad petubu'en'u ilan puli' se ketapusan ne gendaw.

⁴⁰ Ay giin nini gaid su keliyag ne Gama'u, ne su dlaun neng mekiita' bu' mektu'u ri seg Bata'en mekaangken se ketubu' ne genda'iruni gekteben. Bu' petubu'en'u ilan se ketapusan ne gendaw.”

⁴¹ Aas migburuburu su nga getaw metendeng ri seniin, tendeng ay miktalu' giin, “Gaku' suk pan neg buwat pa se dlangit.”

⁴² Bu' miktalu' ilan, “Gena' ba giin si Jesus, sug bata' ra ni Jose? Mi'ilala ta ma gani' su gama'en bu' gina'en. Lama sakan neng mitalu'en run neg buwat giin ritu se dlangit?”

⁴³ Miksembag si Jesus riin senilan, “Ndi' amu pegburuburu riin se gegulingen niyu.

⁴⁴ Su nga getaw ndi' mekeriin senaan gawas bu' su Gama' neng miksugu' ri senaan mekpeperiin senilan riin senaan; bu' petubu'en'u ilan ri se ketapusan ne gendaw.

⁴⁵ ☆ Miksulat su ngak propeta, ‘Dlaunan nilan tinendu'an ned Diwata.’ Aas su ngang menginengeg ri se Gama' bu' miketun riin seniin meriin senaan.

⁴⁶ Nda' ini pekpesabut ned duuning mikiita' ri se Gama'. Giin neng migbuwat ri sed Diwata, giin ra gaid sung mikiita' ri se Gama'.

⁴⁷ Sek pekemetuud esuyan'u amu, ne giin neng miktun duuni ketubu'en ne genda'iruni gekteben.”

⁴⁸ “Gaku' suk pan neng migbegay ne ketubu'.

☆ 6:45 6.45: Isaias 54.13.

⁴⁹ Su nga gepu'an niyu minaan neng mana sed ditu ilan pa se kemingawan, ma'ad minatay ilan gusay.

⁵⁰ Ma'ad suk pan neg buwat se dlangit mirini, arun su isan ta' neng maan run nini ndi' na matay.

⁵¹ Gaku' suk pan neng migbegay ne ketubu' neng mirini buwat se dlangit. Bu' aanen niyuik pan keni, metubu' amu se genda'iruni gekteben. Suk pan neg begay'u seniyou, giin su guned'u, arun su dlaun ne nga getaw metubu'."

⁵² Migatad ilan rayun megaddat ri sek salasala senilan, "Pegendunen run se getaw keni sek pegbegay senita se guneren arun aanen?" miksaak ilan.

⁵³ Aas miktalu' si Jesus senilan, "Sek pekeme-tuud, esuyan'u amu ne bu' ndi' amu maan se guned neg Bata' ne Getaw bu' ndi' minum ri sed dugu'en, nda'iruni ketubu' niyu ri se gegulingen niyu.

⁵⁴ Ma'ad sung maan ri se guned'u bu' minum ri sed dugu'u, duuni ketubu'en ne genda'iruni gekteben, bu' petubu'en'u giin puli' se ketapusan ne gendaw.

⁵⁵ Tendeng ay su guned'u giin nini sung metuud ne gaan bu' sud dugu'u giin nini sung metuud ne ginumen.

⁵⁶ Sung maan ri se guned'u bu' minum ri sed dugu'u, mekpebilin giin ned diin senaan bu' gaku' diin seniin.

⁵⁷ "Suk tetubu' ne Gama', giining miksugu' ri senaan, bu' tetubu'u rema tendeng ri seniin.

Maa' ra run rema nek pebiyan, sung maan ri senaan metubu' tendeng ri senaan.

⁵⁸ Giin nini suk pan neng mirini buwat se dlan-git. Gena' ining maa' nek pan ne ginaan ne nga gepu'an niyu, ma'ad minatay ilan gusay. Sung maan runik pan keni metubu' se genda'iruni gekteben."

⁵⁹ Tinalu'en nini saanain minendu' ritu sek pektipungan ritu se Capernaum.

Su ngak Talu' neng Mekegbegay ne Ketubu' se Genda'iruni Gekteben

⁶⁰ Aas, melaun ri se ngak tinu'unanen sung mikerengeng run nini, miktalu' ilan, "Tinendu' keni melised gupiya. Ta' maing menginengeng run nini?"

⁶¹ Bu' seng misuunan ni Jesus ri se gegulin-genen neng migburuburu su ngak tinu'unaan tendeng run nini, miktalu' giin ri senilan, "Mike-peluya ba ini ri sek pektu'u niyu ri senaan?"

⁶² Lama run sakan bu' me'ita' niyu ne mper-itaas puli' sug Bata' ne Getaw ritu sek pig-buwataan?

⁶³ Su Gispiritu ned Diwata giin sung megbegay ne ketubu'; su ga'em ne getaw nda'ik paluun. Su ngak talu' nek tinalu'u seniye buwat se Gispiritu ned Diwata neng megbegay ne ketubu'.

⁶⁴ Ma'ad sud duma riin seniye genda' pektu'u ri senaan." (Tendeng ay misuunan ni Jesus gatad pa se getaran bu' ta' su nga gendi' mektu'u riin seniin bu' sung megbudhi' ri seniin.)

⁶⁵ Bu' middugang giin sek pektalu', "Giin nini su keterengan neng miktalu'u run riin seniye ne

nda'iruni getaw neng mekeriin senaan gawas bu' tugut ini ne Gama'."

⁶⁶ Tendeng run nini, melaun se ngak tinu'unan ni Jesus neng migawa' bu' nda' na peddunut ri seniin.

⁶⁷ Aas sinaakan ni Jesus suk sepulu' bu' ruwa' ne nga gapustulisen, "Bu' gamu, liyagan ba rema niyu neng menggawa'?"

⁶⁸ ☆ Miksembag si Simon Pedro ri seniin, "Ginu'u, ta' ami ma pagaw? Diin seni'a su ngak talu' neng migbegay se ketubu' ne genda'i gekteben.

⁶⁹ Bu' nemuun miktuu' ami seni'a bu' misuunan nami ne dya'a gaid sug Bala'an neg buwat sed Diwata."

⁷⁰ Miktalu' si Jesus tu senilan, "Pimili'u amu nek sepulu' bu' ruwa' ma'ad suk sala riin seniyu menulay."

⁷¹ Na, miktuntul giin metendeng riin ni Judas neg bata' ni Simon Iscariote. Ay si Judas, isan giin suk sala sek sepulu' bu' ruwa' ne nga gapustulisen, giin sung megbudhi' ri seniin.

7

Si Jesus bu' su ngak Pateren

¹ Bu' peketubus run nini, midlibed si Jesus tu se dlugar sek probinsiya ne Galilea. Liniyawaan neng medlibed ritu seg Judea tendeng ay su nga geseg ne ngag Judeo liyagan nilan nek petain giin.

☆ **6:68 6.68-69:** San Mateo 16.16; San Marcos 8.29; San Lucas 9.20.

2 ✧ Na, suk panahun sek pista ne ngag Judeo, ne iningelanan nek Pista se ngak tulda, megaud na.

3 Bu' miktalu' rayun su ngak pated ni Jesus ri seniin, "Pegawa'a rini, bu' peritua seg Judea arun me'ita' ne ngak tinu'unan mu su ngag binaal mu.

4 Ndi' megedlud su nga getaw bu' liyagan nilan neng me'ilelaan gupiya. Ay migbaal'a ne ngag betang keni, aas pesuun mu tu se dlaunan ne nga getaw landunig binaal mu."

5 (Isan ngani' su ngak pateren nda' pektu'u ri seniin.)

6 Aas miktalu' rayun si Jesus ri senilan, "Su ginsaktu nek panahun para senaan nda' pa mateng. Ma'ad isan landun panahunay run ginsaktu para ri seniyu.

7 Ndi' amu gemetan ne nga getaw rini seg benwa, ma'ad gemetanu nilan tendeng ay tinelu'an'u ilan neng migbaal ilan neng melaat.

8 Tuwad amu ritu sek pista. Ndi'u pa reli' tumuwad ritu sek pista keni tendeng ay su ginsaktu nek panahun nda' pa mateng para senaan."

9 Tinalu'en ini bu' mikpebilin rayun giin se Galilea.

Miritu si Jesus sek Pista se ngak Tulda

10 Na, seng miketuwad na su ngak pateren arun tumambung sek pista, midlendug rema giin senilan ma'ad ndi'en liyagan neng mesuunan ne nga getaw ne ritu giin.

✧ 7:2 7.2: Levitico 23.34; Deuteronomio 16.13.

11 Pinengaw rayun giin ne nga geseg ne ngag Judeo ritu sek pista, "Ta' nema giin?" miksaak ilan.

12 Bu' diin sek tebenan ne nga getaw, duuning melaun ne nga getaw neng migegilemay metendeng ri seniin. Sud duma miktalu', "Mpiya giin ne getaw." Bu' sud duma, miktalu', "Gena, ma'ad pidlimbungan ma'arayi nga getaw."

13 Tumu' migegilemay na run su nga getaw sek pektalu' metendeng ri seniin tendeng ay minendek ilan ri se nga geseg ne ngag Judeo.

14 Bu' seng minenga'tenga' na suk pista, minaik si Jesus ritu sek Templo bu' migatad giin sek pekpenendu'.

15 Mitingala gaid rayun su nga geseg ne ngag Judeo neng miktalu', "Pigendunen dun sek peguwan sek tinawan ne nda' ma ngani' giin mekegusekila?"

16 Miksembag rayun si Jesus tu senilan, "Suk tinendu'u gena' se gegulingen'u nek pekpenendu', ma'ad migbuwat ri sed Diwata neng miksugu' ri senaan.

17 Su isan ta' neng meliyag sek pegbaal se ke-liyag ned Diwata, mesuunaan bu' suk tinendu'u keni buwat ri sed Diwata awas gaku' ra sung miktalu' run nini.

18 Sung miktalu' ri se gegulingenen ne ke-liyag minugaling ri se gegulingenen ned dengeg. Ma'ad sung minugaling sek pekpesiddengeg seng miksugu' ri seniin, metinuuren bu' gena' belusen.

19 Gena' ba binegay na ni Moses ri seniyu su Kesugu'an? Ma'ad nda'irun gairi isan sala

ri seniyu neng miketuman run nini. Lama menengaw amu run neg higayun sek pekpatay ri senaan?"

²⁰ "Sineleran'a neng menulay!" Miktalu' su nga getaw, "Ta' ma rekaying mekpatay ri seni'a?"

²¹ Miksembag si Jesus tu senilan, "Migbaalu nek sala neg betang ne ketingelaan bu' dlaunan niyu mitingala.

²² ✧ Miksugu' si Moses nek tuli'en niyu su ngag bata' niyu ne dlai (isan gena' si Moses sung migatad run nini, bu' ndi', su nga gepu'an niyu,) bu' tinuli' niyu sug bata' niyu ne dlai isan pa se Gendaw nek Pengulali.

²³ ✧ Bu' sug bata' ne dlai tuli'en ri se Gendaw nek Pengulali arun ndi' melapas su Kesugu'an ni Moses, tuma ma linengetan amu ri senaan tendeng ay pi'uli'an'u suk sala getaw ri se Gendaw nek Pengulali?

²⁴ Ndi' amu pegukum seng mi'ita' niyu ri se getaw, bu' ndi' seng metareng nek pegukum."

Si Jesus ba sung Misiyas?

²⁵ Na, duuni ngak taga Jerusalem neng miktalu', "Gena' ba giin nini su getaw nek pinengaw nu nga geseg arun petain?

²⁶ Bu' enlengay niyu! Migasuy na giin ri se dlaun ne nga getaw. Bu' nda'iruning mitalu' nilan metendeng ri seniin! Misuunan ba sakan ne nga geseg keni ne giin sung Misiyas?

✧ **7:22 7.22:** a Levitico 12.3. b Su Getaran se Dlaunan 17.10.

✧ **7:23 7.23:** San Juan 5.9.

27 Tumu' suk peddateng neng Misiyas, nda'iruning mekesuun bu' ta' giin buwat; bu' misuunan ta gaid bu' ta' migbuwati getaw keni."

28 Sek pektendu' ni Jesus ritu sek Templo, pisekegaan suk talu'en, "Mi'ilelaan niyau ba bu' ta'u migbuwat? Nda'u perini se gegulingen'u ne keliyag. Metinuuren sung miksugu' ri senaan, bu' nda' niyu giin me'ilala.

29 Ma'ad mi'ilalau giin tendeng ay gaku' migbuwat ma ri seniin, bu' giining miksugu' ri senaan."

30 Pinentuwan rayun nu ngad duma ne nga getaw ned daapen giin, bu' nda'irunid dinu-maap ri seniin, tendeng ay nda' pa mateng suk panahunen.

31 Ma'ad melaun pa gusay tumu' ne nga getaw neng mikt'u ri seniin, laung nilan, "Seng mateng na sung Misiyas, megbaal ba giin ne nga ketingelaan ne dlabaw pa kampuun sek pimbaal se getaw keni?"

Sinugu' su nga Guwardiya sek Templo sek Peddaap riin ni Jesus

32 Mirengeg ne ngak Pariseo su ngak pegegile-may ne nga getaw metendeng riin ni Jesus. Aas gilau bu' su nga geseg ne ngak pari' mikpawit ne ngag bantay arun daapen si Jesus.

33 Miktalu' rayun si Jesus, "Gaku' meddunut seniyu se gempelek ra run nek panahun, bu' mpuli'u na rayun tu seng miksugu' ri senaan.

34 Menengaw amu ri senaan, ma'ad ndi' niyau mbaangan tendeng ay ndi' amu mekeritu sek pa'agawan'u."

³⁵ Miksesaakay su nga geseg ne ngag Judeo, “Ta' ba giin pagaw ne ndi' ta na giin me'ita? Meritu ba sakan giin se ngak siyudad se nga Griego ned ditu su nga getawan ta mikengel, bu' menendu' ri se nga Griego?”

³⁶ Miktalu' giin, ‘Menengaw amu ri senaan bu' ndi' niyau mbaangan bu' ndi' amu mekeritu sek pa'agawan'u. Landun maig be'et pesabuten run nini?’ ”

Suk Tubig neng Migbegay se Ketubu'

³⁷ ✧ Se ketapusan bu' su dlabi gimpurtanti ne gendaw sek pista, migindeg si Jesus ritu bu' miktalu' neng mesekeg, “Su isan ta' ne kinumen mekpegaud ri senaan, bu'

³⁸ ✧ su isan ta' neng mektu'u ri senaan meki-inum, sumala' sek tinalu' ri se kesulatan, ‘Mek-tebud buwat se gena'ena'en, maa' ne ngak sapa', suk tubig neng megbegay ne ketubu'.’ ”

³⁹ Tinalu' ini ni Jesus metendeng se Gispiritu, ne su ngang mektetu'u riin ni Jesus mekerawat se Gispiritu. Ay sek panahun ketu, nda' pa mbegay su Gispiritu, tendeng ay nda' pa begayay si Jesus sek tibuuk nek pekpesiddengeg.*

Suk Pekebahinbahin ne nga Getaw

✧ **7:37 7.37:** Levitico 23.36. ✧ **7:38 7.38:** Ezekiel 47.1; Zacarias 14.8. * **7:39 7.39** Ri seng Melengas ne Gesuyen se dlibru ni San Juan, binegayan si Jesus sek tibuuk nek pekpesiddengeg se dlinansang giin tu se krus bu' sek peketubu'en puli' buwat se kemetain arun sek pegingkud tepad ri se Gama'en ritu se dlangit.

⁴⁰ Ritu sek tebenan ne nga getaw sud duma mikerengeg sek tinalu' ni Jesus, bu' miktalu' ilan, "Getaw keni, giin gaid suk propeta."

⁴¹ Miktalu' rema sud duma, "Giin sung Misiyas."

Ma'ad sud duma miktalu', "Sung Misiyas ndi' gaid megbuwat ri se Galilea!

⁴² ✧ Miktalu' su kesulatan ne sung Misiyas megbuwat se gasal ni Gari' David, bu' me'etaw ri seg Bethlehem, su dlugar nek pekengelan ni Gari' David."

⁴³ Aas duunik pekebahinbahin se nga getaw metendeng riin ni Jesus.

⁴⁴ Sud duma senilan liyagan dumaap ri seniin, ma'ad nda'iruning mikehimu sek pegbaal run nini.

Nda' Pektu'u riin ni Jesus su nga Geseg ne ngag Judeo

⁴⁵ Seng mipuli' su ngag bantay, miksaak su nga geseg ne ngak pari' bu' ngak Pariseo, "Lama nda' niyu giin uwitay rini?"

⁴⁶ Miksembag su ngag bantay, "Nda'irun gair-ing miktalu' se isan ta' maa' ne getaw ketu!"

⁴⁷ "Isan ba gamu milimbungan rema?" miktalu' su ngak Pariseo tu senilan.

⁴⁸ "Misuunan ba niyu ned duun baik sala ri se nga geseg awas ngak Pariseo sung miktalu' riin seniin?"

⁴⁹ Nga getaw keni nda' mekesuun ri se Kesugu'an ni Moses, aas penuyuran ilan gaid ned Diwata."

✧ 7:42 7.42: 2 Samuel 7.12; Mikas 5.2.

50 ☆ Sala se ngak sakup ne ngak Pariseo ritu si Nicodemo, su getaw neng miritu ni Jesus nud diin. Miktal'u giin tu se ngak sementaunen,

51 “Sumala' se Kesugu'an ta ne ndi' ita mekegukum ri senilan se ndi' pa merengengan bu' mesuunan landunig binaal nilan?”

52 Miksembag ilan riin ni Nicodemo, “Taga Galilea ba rema? Tu'unay mu su Kesulatan bu' mesuunan mu ne nda'irun gairik propeta neng megbuwat ri se Galilea.”

8

Su Dlibun neng Misakupan neng Minlai

1 [Minuli' rayun su kada sala tu seg balain, ma'ad si Jesus miritu seg Bentud se ngag Olibo.

2 Bu' sek pekeputi' relaagan sek sunud ne gendaw, miritu puli' giin sek Templo. Melaun gupiya ne nga getaw neng miritu seniin, bu' sek pegingkuren, minendu' giin tu senilan.

3 Mbuus, su ngang menintulu' ri se Kesugu'an bu' su ngak Pariseo miguwit ritu ni Jesus nek sala dlibun neng misekupan neng minlai. Bu' pi'indeg nilan giin ri seng metungenga'an se dlaun ne nga getaw.

4 Miktal'u ilan riin ni Jesus, “Sir, misekupan nami gaid dlibun keni sek pekpenlai.

5 ☆ Na, ri se Kesugu'an ni Moses, miksugu' senita neg betuun su nga dlibun neng maa' nini. Aas dya'a, landun maing metalu' mu run nini?”

☆ **7:50 7:50:** San Juan 3.1-2. ☆ **8:5 8:5:** Levitico 20.10; Deuteronomio 22.22-24.

⁶ Tumu' ginamit nilanik saak keni sek pedlaam ri seniin arun duunik pesingkalan nilan sek peksumbang ri seniin. Ma'ad middungkuk si Jesus bu' miksulat ri se dlupa' ginamit suk tendu'en.

⁷ Sek sigi na nilan giin peksaakay, tinumingkag giin bu' miktalu' senilan, "Bu' ta' ri seniyu ne genda'irunik sala'en, giining meguna megbatu ri seniin."

⁸ Bu' middungkuk giin puli' bu' miksulat ri se dlupa'.

⁹ Bu' rayun, suk salasala senilan, su ngang mikeregeg run nini miksunudsunud sek pekpenggawa'. Migatad sek pekpenggawa' su ngang meketandang tampan ne si Jesus ra run sung mibilin duma se dlibun neng mikpebilin sek pegindeg ritu.

¹⁰ Bu' miktingkag si Jesus bu' miktalu' ri seniin, "Eddang, ta' ilan nema? Nda'irun baing migukum seni'a?"

¹¹ Bu' miksembag su dlibun, "Nda'irun, sir."

Miktalu' rayun si Jesus ri seniin. "Ndi'u mekegukum seni'a. Ala, uli'a na bu' ndi'a na mekpekesala'."]*

Si Jesus sung Megbegay ne Kerelaag ri se nga Getaw ri seg Benwa

* **8:11 8.11** Meleget ne ngak sinulat bu' guna ne nga gubad ne genda'i ngak sinulat keni (7.53 tampan 8.11); sud duma duun run nini tubus sek San Juan 21.24; sud duma duun run nini tubus sek San Lucas 21.38; sala nek sinulat duun run nini tubus sek San Juan 7.36.

12 ✧ Rayun, migasuy puli' si Jesus tu se ngak Pariseo, "Gaku' sud delaag neng megbegay ne kerelaag ri se nga getaw ri seg benwa. Suk sala nek sumunud ri senaan, ndi' gaid medlaang ri seng mereleman ma'ad duuni kerelaag ri se ketubu'en."

13 ✧ Rayun sek pekerengeg run nini ne ngak Pariseo, miktalu' ilan, "Dya'a ra sung mikpemetuud ri se gegulingen mu. Suk pekpemetuud mu gena' metuud."

14 Miksembag si Jesus laungen, "Isan gaku' ra sung mikpemetuud ri se gegulingen'u, suk pekpemetuud'u metuud gaid tendeng ay misuunan'u bu' ta'u migbuwat bu' ta'u pagaw. Ma'ad nda' amu mekesuun bu' ta'u migbuwat bu' ta'u pagaw.

15 Gamu mikpengukum sumala' sek pegukum ne getaw; ndi'u megukum se isan ta'.

16 Bu' isan pa mengukumu, suk pegukum'u metuud tendeng ay gena' ra gaku' sung megukum bu' ndi', gaku' bu' su Gama'u neng miksugu' ri senaan.

17 ✧ Misulat ma ri se Kesugu'an niyu ne bu' duwa' tawaning mekpemetuud run, suk tinalu' nilan metuud.

18 Gaku' mikpemetuud metendeng ri se gegulingen'u bu' su Gama'u neng miksugu' ri senaan mikpemetuud rema metendeng ri senaan."

19 Miksaak ilan rayun ri seniin, "Ta' mai Gama' mu?"

✧ **8:12 8.12:** San Mateo 5.14; San Juan 9.5. ✧ **8:13 8.13:** San Juan 5.31. ✧ **8:17 8.17:** Deuteronomio 19.15.

Miksembag si Jesus, “Ndi' niyau me'ilala awas su Gama'u. Bu' mi'ilala niyau, me'ilala rema niyu su Gama'u.”

²⁰ Inasuyeni ngak talu' keni sinegain mekpe-nendu' ritu rapit seg betangan ne ngak selapi' sek Templo. Bu' nda'irunid dinumaap ri seniin tendeng ay suk panahunen nda' pa mateng.

Ndi' amu Mekeritu sek Pa'agawan'u

²¹ Miktal'u puli' si Jesus tu senilan, “Med-laangu, bu' penengaun niyau bu' mematay amu ri sek sala' niyu. Ndi' amu mekeritu sek pa'agawan'u.”

²² Miksesaakay rayun su ngag Judeo, “Meget ba giin? Giin ba sakan nini sug be'et pesabuten neng miktalu', ‘Ta'u pagaw, ndi' amu mekeritu?’”

²³ Miktal'u si Jesus senilan, “Gamu nek taga rini seg benwa, ma'ad gaku' taga langit. Gamu nek sakup seg benwa ma'ad gaku' gena'.

²⁴ Miktal'u gaid riin seniyu neng matay amu ri se ngak sala' niyu. Ay bu' ndi' amu mektu'u ri senaan bu' ta'u, matay amu gaid bu' ndi' mpanyayu su ngak sala' niyu.”

²⁵ Miksaak ilan, “Ta'a ba ne getaw?”

Miksembag si Jesus senilan, “Ndi' ba inesyuan'u amu na gatad pa nud diin bu' ta'u ne getaw?†

²⁶ Melauning me'asuy'u bu' me'ukum me-tendeng ri seniyu; ma'ad suk sala neng miksugu' ri senaan metinuuren, bu' landuning mirenggeg'u

† **8:25 8.25** Ndi' ba inesyuan'u amu na gatad pa nud diin bu' ta'u ne getaw? *awas* Tuma ma mektuntulu ma ri seniyu?

buwat ri seniin, asuy'u ini ri se nga getaw seg benwa.”

²⁷ Nda' nilan mesabut neng migasuy giin seni-lan metendeng riin se Gama'.

²⁸ Aas miktalu' si Jesus senilan, “Se gempetaas niyu sug Bata' ne Getaw, mesuunan rayun niyu bu' ta'u. Bu' nda'iruni gemaal'u ri se geg-ulingen'u, ma'ad miktalu'u ne ngag betang nek pimandu' ne Gama' ri senaan.

²⁹ Bu' suk sala neng miksugu' riin senaan diin senaan; nda' naun pesaddan ne gaku' ra, tendeng ay binaal'u kanunay sung mekepedleliyag ri seniin.”

³⁰ Sek pektalu'en run se ngag betang keni, melauning mikt'u ri seniin.

Su Kemetuuran neng Mekegbegay Seniyu ne Keguwasan

³¹ Aas miktalu' si Jesus tu se ngag Judeo neng mikt'u ri seniin, “Bu' mekpebilin amu ri sek tinendu'u, gamu gaid sung metuud ne ngak tinu'unan'u;

³² bu' mesuunan niyu su kemetuuran, bu' kemetuuran keni, giin sung megbegay seniyu ne keguwasan.”

³³ ✧ Miksembag ilan ri seniin, “Gesalan ami ni Abraham bu' nda' ami gaid mayan me'ulipen tu se isan ta'. Lamai gulugaan neng miktalu'a ned duuni keguwasan niyu?”

³⁴ Miksembag si Jesus riin senilan, “Sek pekemetuud telu'an'u amu ne su isan ta' neng mekesala', mi'ulipen ri sek sala'.

✧ **8:33 8.33:** San Mateo 3.9; San Lucas 3.8.

³⁵ Su gulipen nda'iruni kanunay ne dlogaren riin sek pamilya; tumu' sug bata' duuni dlogaren ritu se genda'iruni gekteben.

³⁶ Aas bu' sug Bata' megbegay ri seni'a ne keguwasan, mekegawas'a gaid.

³⁷ Misuunan'u ne gasal amu ni Abraham. Ma'ad, minengaw amu neg higayun sek pekpatay ri senaan, tendeng ay ndi' amu mekerawat ri se ngak pimandu'u.

³⁸ Inesuyan'u amu se ngang mi'ita'u ri se Gama'u; bu' aas gamu, megbaal amu bu' landunik tinalu' ne gama' niyu riin seniyu."

³⁹ Miksembag ilan riin ni Jesus, "Si Abraham, giin su gama' nami."

Miktalu' si Jesus senilan, "Bu' gamu su ngag bata' ni Abraham, baalen niyu sug binaal ni Abraham,

⁴⁰ ma'ad nemuun, pelenuwan niyau petayay, su getaw neng miktabal ri seniyu se kemetuuran neng mirenggeg'u buwat ri sed Diwata. Gena' maa' niin sug binaal ni Abraham.

⁴¹ Megbaal amu gaid se ngag binaal ne gama' niyu."

Miktalu' ilan tu seniin, "Gena' ami ngag bata' ri se gawas; sala rai gama' nami ne giin sud Diwata."

⁴² Miktalu' si Jesus tu senilan, "Bu' sud Diwata giin su Gama' niyu, petailen niyau ay gaku' buwat ritu sed Diwata bu' keniu na. Nda'u perini se gegulingen'u ne keliyag, bu' ndi' sinugu'u niin.

⁴³ Tuma ma ndi' ma niyu mesabut suk tinalu'u? Tendeng ay ndi' niyu megenep sek pekpengingenegeg sung minsahiu?

⁴⁴ Gamu su ngag bata' nu gama' niyu, neng Menulay, bu' liyagan niyu meksunud se nga keliyag nu gama' niyu. Mememunu' giin gatad pa se getaran. Bu' ndi' giin dumapig ri se kemetuuran, ay nda' ri seniin su kemetuuran. Seng megbalus giin, melemu ra ri seniin suk pegbalus ay betasaan ma bu' giin su gama' ne ngag balus.

⁴⁵ Ma'ad gaku', tendeng ay miktalu'u se kemetuuran, ndi' amu gaid mektu'u ri senaan.

⁴⁶ Ta' ma' seniyu sung mekepemetuud neng mikesala'u? Bu' megasuyu se kemetuuran, tuma ma ndi' amu ma mektu'u ri senaan?

⁴⁷ Su nga getaw nek sakup ned Diwata, gilang sung menginengeg ri se ngak talu' ned Diwata. Ma'ad gamu, gena' amu neng niin, aas ndi' amu menginengeg ri seniin.”

Si Jesus bu' si Abraham

⁴⁸ Miksembag su ngag Judeo ri seniin, “Gena' ami ba ginsaktu sek pektalu' nami ne dya'a taga Samaria bu' sineleran'a neng menulay?”

⁴⁹ Miksembag si Jesus, “Nda'iruning menulay nek sinumeled ri senaan. Pisiddengengan'u su Gama'u, ma'ad nda' niyau pesiddengegay.

⁵⁰ Bu' nda'u penantu sed dengeg para ri se gegulingen'u. Ma'ad duunik sala neng minantu para senaan bu' giin sung megukum.

⁵¹ Sek pekemetuud esuyan'u amu, ne su isan ta' neng mektuman sek tinendu'u ndi' gaid matay.”

⁵² Miktalu' rayun su ngag Judeo ri seniin, “Nemuun, misuunan gaid nami nek sineleran'a neng menulay. Si Abraham minatay bu' maa' run

rema su ngak propeta; ma'ad miktalu'a gusay ne su isan ta' neng mektuman ri sek tinendu' mu ndi' gaid matay.

⁵³ Labaw'a pa ba se gama' nami ne si Abraham neng minatay? Labaw'a pa ba se ngak propeta neng minatay rema? Ta'a ba se gena'ena' mu?"

⁵⁴ Miksembag si Jesus, "Bu' pesiddengengan'u su gegulingen'u, suk pekpesiddengeg ketu genda'ik paluun. Suk sala neng mekpesiddengeg ri senaan giin su Gama'u nek tinalu' mu giin sud Diwata mu.

⁵⁵ Nda' niyu giin me'ilala ma'ad mi'ilalau giin. Bu' miktalu'u ne nda'u mekilala ri seniin, mbaalu neg belusen maa' seniyu. Ma'ad mi'ilelaan'u gaid giin bu' tinuman'u suk talu'en.

⁵⁶ Si Abraham, su gepu'an niyu pidleliyag giin neng mi'ita'en su gendaw sek peddateng'u; mi'ita'en nini bu' pidleliyag."

⁵⁷ Miktalu' rayun su ngag Judeo ri seniin, "Nda' pa gani' pedlima pulu' su giddad mu, mbus mi'ita' mu na si Abraham?"‡

⁵⁸ Miktalu' si Jesus senilan, "Sek pekemetuud esuyan'u amu, ne se genda' pa me'etaw si Abraham, diinu na daan."

⁵⁹ Aas minguwana ilan ne ngag batu arun betuun giin, ma'ad si Jesus mighedlud bu' migawa' tu sek Templo.

9

Pitelen ni Jesus su Getaw neg Buta gatad pa sek Pegegetaun

‡ 8:57 8.57 sud duma ne kesulatan miktalu': mi'ita'a ba ni Abraham?

¹ Saanay midlaang si Jesus, mi'ita'en su getaw neg buta ne gatad pa sek pegegetaun.

² Bu' miksaak su ngak tinu'unaan ri seniin, "Rabi, ta' maing mikesala' getaw ba keni awas su ngang megulangen neng mi'etaw giin neg buta?"

³ Miksembag si Jesus, "Suk pekebutaan gena' tendeng se ngak sala'en awas ngak sala' ne ngang megulangen. Mi'etaw giin neg buta arun su ga'em ned Diwata mpe'ita' ri seniin.

⁴ Gita, kina'enlan terbahuun ta su ngag baalen neng miksugu' ri senaan saanay gendaw pa; mateng su gebii ne nda'irun na isan ta' neng mekegbaal.

⁵ ✧ Sed diniu pa seg benwa, gaku' sud delaag para ri se nga getawan rini seg benwa."

⁶ Sek peketubusen mektalu' run nini, middula' giin ri se dlupa' bu' binasaken su dlupa' pebiyan tu sed dula'en bu' linugiren ini tu se ngang mata nug buta.

⁷ Miktalu' giin tu seg buta, "Peritua bu' pengulamus'a tu se dlinaw nek Siloam." (Su ngalan ne Dlinaw keni migulugan nek "Sinugu'.") Aas miritu sug buta bu' mingulamus bu' mipuli' neng mekiita' na.

⁸ Mbuus su ngak sumbalain bu' su nga getaw neng mikiita' ri seniin nud diin neng mekelelimus miksaak, "Gena' ba giin nini su getaw neng mikpegingkud bu' mikpelimus?"

⁹ Sud duma miktalu', "Giin ma iin." Ma'ad sud duma miktalu', "Gena' lai, ma'ad maa' melangaylangay ma'ad ri seniin."

✧ 9:5 9.5: San Mateo 5.14; San Juan 8.12.

Bu' sung mekelilimus ketu miktalu', "Gaku' gaid su getaw."

¹⁰ Ma'ad mikpeddayun ilan sek peksaak ri seniin, "Pikendun dun sek pekehitabu' neng mikiita'a na?"

¹¹ Miksembag giin, "Su getaw ne giningelanan nilan ne Jesus, giin sung migbaal neg basak ne dlinugiren ri se ngang matau bu' miktalu' ri senaan neng merituu sek Siloam bu' mengulamus. Mirituu rayun bu' mingulamus bu' mikiita'u na."

¹² Miksaak ilan ri seniin, "Ta' nema su getaw?"
Miksembag giin, "Ta' run."

Binistigar ne ngak Pariseo su Getaw nek Pite-len ni Jesus

¹³ Inuwit nilan tu se ngak Pariseo su getaw buta nud diin.

¹⁴ Na, sek pekehitabu' ketu, Gendaw itu nek Pengulali sek pegbaal ni Jesus ri seg basak bu' sek pekpetelen ri seg buta.

¹⁵ Miksaak rema rayun puli' su ngak Pariseo tu se getaw metendeng run nini. Aas miktalu' giin tu senilan, "Linugiraan neg basak su ngang matau. Rayun inulemusan'u, bu' mikiita'u na."

¹⁶ Duma ne ngak Pariseo miktalu', "Su getaw neng migbaal run nini gena' buwat ri sed Diwata, tendeng ay genda' giin pektuman ri se kesugu'an metendeng se Gendaw nek Pengulali."

Ma'ad sud duma ne ngak Pariseo miktalu', "Pegendunen run se getaw neng mekesesala' sek pegbaal ri se nga ketingelaan keni?" Bu' mibahinbahin ilan.

17 Rayun, miksaak ilan puli' tu se getaw neg buta nud diin, "Lama run maing metalu' mu metendeng ri seniin tendeng ay pitelenen ma su ngang mata mu?"

Miksembag giin, "Propeta giin."

18 Su ngag Judeo ndi' meketu'u neg buta giin nud diin, bu' numuun mekiita' na, tampan pitawag nilan su ngang megulangan.

19 Bu' sinaakan nilan su ngang megulangan, "Bata' ba niyu ini, nek tinalu' niyu neng migegetaw giin neg buta? Pigendunen dun sek pekiita' nandaw?"

20 Miksembag su ngang megulangan, "Misuunan nami ne giin sug bata' nami, bu' migegetaw giin neg buta na daan;

21 ma'ad nemuun nda' nami mesuunay bu' pigendunen dun sek pekiita' awas nda' rema nami mesuunay bu' ta' sung mikpetelen run se ngang mataan. Saakay niyu giin ay metandeng na giin. Mekesembag na giin metendeng ri se gegulingenen."

22 Giin ituik sinembag ne ngang megulangan tendeng ay minendek ilan se ngag Judeo; ay su ngag Judeo miguyun na ne su isan ta' neng megangkan ne si Jesus Misiyas,* pepe'uwa'en riin sek pektipungan.

23 Giin nini su keterengan neng miktalu' su ngang megulangan, "Metandeng na giin; saakay niyu giin."

24 Aas tinawag nilan puli' se keruwa' neg higayun su getaw neg buta nud diin, bu' miktalu'

* 9:22 9.22 awas Christ

ilan ri seniin, “Saad mu riin seng metungenga'an ned Diwata suk pektalu' seng metuud. Misuunan nami ne su getaw nek tinalu' mu neng mikpetelen seni'a mekesesala'.”

²⁵ Miksembag su getaw, “Nda'u mesuunay neng mekesesala' ba giin. Basta misuunan'u neg butau nud diin, nandaw mekiita'u na.”

²⁶ Miksaak ilan puli', “Lamaig binaalen seni'a? Pigendun'aan dun sek pekpetelen seng mata mu?”

²⁷ Miksembag giin, “Tinalu'u na seniyu bu' ndi' amu menginengeg. Tuma ma liyagan ma niyu neng merengeg puli'? Liyagan ba rema niyu ne mbaal ne ngak tinu'unaan?”

²⁸ Tinampela' rayun nilan giin neng mik-talu', “Dya'a suk tinu'unaan ma'ad gami ngak tinu'unan ni Moses.

²⁹ Misuunan nami ne sud Diwata migasuy tu ni Moses nud diin, ma'ad metendeng se getaw ketu, nda' nami mesuunay bu' ta' giin migbuwat.”

³⁰ Miksembag su getaw, “Ketingalaanig betang keni. Nda' niyu mesuunay bu' ta' giin migbuwat, bu' tumu' pi'uli'aan sung matau.

³¹ Misuunan ta ne sud Diwata ndi' menginengeg tu se ngang mekesesala', ma'ad penginengeraan suk sala neng miktamed ri seniin bu' miktuman sek sinugu'en riin senilan.

³² Nda' gaid mayan gatad pa se getaran seg benwa neng mirengeng ned duunik sala neng mikpetelen ri seng mata se getaw neng mibuta gatad pa sek pegetaun.

³³ Bu' getaw keni gena' pa buwat tu sed Diwata, nda'iruni gemaalen isan landun.”

³⁴ Miksembag ilan tu seniin, “Mi'etaw'a ri se ngak sala' bu' menendu'a riin senami?” Bu' pi'awa' nilan giin tu sek pektiguman.

Ngang Mibuta ri se Kemetuuran

³⁵ Mirenggeg ni Jesus nek pi'awa' nilan giin tu sek pektiguman. Bu' seng mi'ita' giin ni Jesus, miktalu' giin, “Miktu'ua ba ri seg Bata' ne Getaw?”

³⁶ Miksembag giin, “Ta' getaw giin, sir, arun meketu'uu ri seniin?”

³⁷ Miktalu' si Jesus tu seniin, “Mi'ita' mu na giin, bu' giin sung mikpegisturya ri seni'a nandaw.”

³⁸ Miktalu' rayun su getaw, “Ginu'u, miktu'uu seni'a!” Bu' middempug giin sek peksimba ri seniin.

³⁹ Miktalu' si Jesus, “Miriniu seg benwa arun mengukum arun su ngag buta mekiita' bu' su ngang mekiita' mbaal neg buta.”

⁴⁰ Santa' tawan ne ngak Pariseo ned ditu neng midduut ri seniin mikerenggeg sek pektalu'en run nini, bu' miksaak tu seniin, “Buta ami ba rekay rema?”

⁴¹ Sinembag ilan ni Jesus, “Bu' buta amu pa, migulugan ini ne nda' amu mekesala'; ma'ad nemuun inangken niyu neng mekiita' amu, migulugan ini neng mekpebilin suk sala' niyu.”

10

Su Galing metendeng seng Menggegingat ne Karniru

¹ Miktalu' si Jesus, “Sek pekemetuud esuyan'u amu, isan ta' nek sumeled ri sek padir nek turil

para se nga karniru ne gendi' mayan ri seg biyanan ma'ad menaik ri se dlain neg biyanan meddaaw bu' tulisan giin.

² Ma'ad suk sala nek sumeled neng mayan ri seg biyanan, giin nini sung menggegingat ri se nga karniru.

³ Peseleren giin nug bantay ri seg biyanan bu' su nga karniru menginengeg ri sek talu'en. Tuwagenen su nga karniruun ri se nga ngalan nilan bu' meguna giin senilan ri sek pegawai.

⁴ Seng me'uwiten na gumawas su dlaun ne nga karniruun, meguna giin ri senilan, bu' su nga karniru medlendug ri seniin tendeng ay me'ilala nilan suk talu'en.

⁵ Ma'ad ri se dlain ne getaw, ndi' ilan gaid medlendug; tumu' menggebek ilan pelayu' buwat seniin tendeng ay nda' nilan me'ilala suk talu' ne dlain ne getaw."

⁶ Inasuy senilan ni Jesus su galing keni. Ma'ad nda' gaid nilan mesabut su gulugaan nini.

Si Jesus sung Melengas neng Menggegingat ri se Karniru

⁷ Na, miktalu' puli' si Jesus ritu senilan, "Sek pekemetuud esuyan'u amu, ne Gaku' sug biyanan se nga karniru.

⁸ Su dlaun neng minateng se nda'u pa mateng ngang meddaaw bu' ngak tulisan, bu' su nga karniru ndi' menginengeg se isan ta' senilan.

⁹ Gaku' sug biyanan. Pebiyan ri senaan, su dlaun nek sumeled meluwas; mekeseled bu' mekegawas ilan bu' mekepenengaw seng melengas nek pengeksaban.

10 Ay sung meddaaw mirini sek peddaaw, sek pekatay, bu' sek pedlaat. Miriniu arun su nga getaw mbegayan se ketubu'—ketubu' se genda'i gekteben ne kelengas.”

11 “Gaku' su gempiya neng menggegingat ne andam meksipatay para se nga karniru.

12 Suk sinu'ulan gena' giin sung metuud neng menggegingat bu' gena' rema giin su gapu' ne nga karniru. Seng me'ita'en sung menanap neng mendapa' neng mateng, belengenen su nga karniru bu' gumebek giin pelayu'. Bu' sung mendapa' neng menanap depa'enen bu' petipelakenen su ngad duma ne karniru.

13 Suk sinu'ulan gumebek pelayu' tendeng ay sinu'ulan na run giin bu' nda'ik pembaalan run se nga karniru.

14 ✧ Gaku' su gempiya neng menggegingat ne nga karniru. Mi'ilalau su nga karniruu bu' su nga karniruu mikilala rema ri senaan,

15 maa' run rema su Gama' neng mikilala ri senaan bu' Gaku' mikilala rema ri seniin. Aas andamu meksipatay para ri se nga karniruu.

16 Duun paid duma ne nga karniru neng misakup ri senaan ne genda' ri sek turil keni. Kina'enlan uwiten'u ilan rema rini bu' mengi-nengeg ilan ri sek talu'u bu' mbaal ilan nek sala panen duma ri sek salabuuk neng menggegingat.”

17 “Pinetailu ne Gama' tendeng ay keliyag'u suk pegbegay se ketubu'u arun me'uwan'u ini puli'.

✧ **10:14 10.14:** San Mateo 11.27; San Lucas 10.22.

18 Nda'iruning mekehimu sek pekpatay ri senaan. Ma'ad begay'u su ketubu'u дума se gegulingen'u ne keliyag. Duuni ketenged'u sek pegbegay se ketubu'u bu' sek peguwan run nini. Giin nini suk sugu' neng mirawat'u buwat se Gama'u."

19 Mibahinbahin su nga getaw Judeo tendeng se ngak talu' ni Jesus ketu.

20 Melaun senilan neng miktalu', "Getaw keni sineleran neng menulay bu' mibu'ang giin. Tuma ma menginengeg amu ma ri seniin?"

21 Sud дума miktalu', "Gena' ini su ngak talu' ne getaw nek sineleran neng menulay. Mekepetelen ba sung menulay ri seng mata nek sala getaw neg buta?"

Binibay si Jesus

22 Rayun, minateng suk panahun nek pista sek peddidikar sek Templo seg Jerusalem. Pented-daw itu,

23 bu' midlaanglaang si Jesus ritu sek Templo ne giningelanan neg Balkun nek Penilungan ni Solomon

24 Miktipung rayun pelibut ri seniin su ngag Judeo bu' miksaak ilan, "Nanu mu ami pa telu'ay se kelaru? Telu'ay mu ami bu' dya'a ba gaid sung Misiyas."

25 Miksembag si Jesus senilan, "Inesuyan'u amu na, bu' nda' amu pektu'u. Su ngak terbahu nek pimbaal'u ri se ngalan ne Gama'u, giin nini sung mikpemetuud ri senaan.

26 Ma'ad ndi' amu mektu'u tendeng ay gena' amu nga karniruu.

²⁷ Su nga karniruu menginengeg ri sek talu'u. Mi'ilalau ilan bu' sumunud ilan ri senaan.

²⁸ Binegayan'u ilan ne ketubu' se genda'iruni gekteben, bu' ndi' ilan na gaid mbalag se genda'i gekteben. Nda'iruning mekesaklaw senilan buwat senaan.

²⁹ Landunig binegay ne Gama' ri senaan giin su dlabaw ri se dlaunan. Nda'iruning mekesaklaw run nini buwat ri sek pegingat ne Gama'.

³⁰ Su Gama' bu' Gaku' sala ra."

³¹ Sek pekerengeg run itu ne ngag Judeo, mingimud ilan puli' ne ngag batu arun betuun giin.

³² Miksembag si Jesus tu senilan, "Mikpe'ita'u seniyu neng melaun ne gempiya nek terbahu neg buwat se Gama'. Ta' ma se ngag binaal'u keni su getaran neg betuun niyau?"

³³ ✧ Sinembag giin ne ngag Judeo, "Ndi' ami megbatu seni'a tendeng se nga gempiya nek terbahu mu, ma'ad sek pekpesipala mu, tendeng ay dya'a, getaw'a ra, ma'ad binaal mu su gegulingen mu ned Diwata."

³⁴ ✧ Miksembag si Jesus tu senilan, "Misulat ini ri se Kesugu'an niyu neng miktalu' sud Diwata: 'Ngad diwata amu.'

³⁵ Bu' tinawag ned Diwata ne ngad diwata gilang neg binegayan ned Diwata seng minsahiin, bu' su Kesulitan ndi' gaid me'eseb,

³⁶ tuma ma mektalu' amu ma ne gaku', nek pinili' ne Gama' bu' sinugu' rini seg benwa, mikpesipala tu sed Diwata sek pektalu'u ne gaku' Bata' ned Diwata?

³⁷ Bu' nda'u baalay suk pibaal nu Gama' ri senaan, ndi' amu mektu'u ri senaan.

³⁸ Ma'ad bu' baalen'u ini, isan ndi' amu mektu'u ri senaan, mbaya' niyu tu'uwan su ngak pimbaal'u, arun mesuunan niyu ne su Gama' diin senaan bu' Gaku' diin seniin."

³⁹ Mbuus sinulayan siya nilan daapay giin puli', ma'ad mikedlaguy giin buwat senilan.

⁴⁰ ☆ Bu' dinumipag puli' si Jesus tu se Gembagel Tubig neg Jordan tu se dlugar nek pigbendyagan ni Juan nud diin, bu' mikengel giin ritu.

⁴¹ Melaun ne nga getawing miritu seniin bu' miktalu' ilan, "Si Juan nda' pegbaal ne ketingelaan, ma'ad su dlaun nek tinalu'en metendeng ri se getaw keni metuud."

⁴² Bu' melauni ngang miktu'u ri seniin.

11

Suk Pekepatay ni Lazaro

¹ ☆ Na, duunik sala tawan neng midlaru ne su ngalanen si Lazaro. Mikengel giin tu seg Betania. Bu' su ngak pateren ne si Maria bu' si Marta mikengel rema ritu.

² ☆ Bu' si Maria keni, giin su dlibun neng migbunag nek pegemut ri se nga geksud ne Ginu'u nek pinunasaan rema neg buuken. Tendeng ay suk pated nilan ne si Lazaro midlaru,

³ aas pisuun nilan nini ri ni Jesus. Laung nilan, "Ginu'u, suk pinetail mu midlaru."

☆ **10:40 10:40:** San Juan 1.28. ☆ **11:1 11.1:** San Lucas 10.38-39.

☆ **11:2 11.2:** San Juan 12.3.

⁴ Sek pekerengeg run nini ni Jesus, miktalu' giin, "Ndi' giin matay run seng megeel keni. Mihitabu' ini arun mpesiddengengan sud Diwata bu' pebiyan run nini, mpesiddengengan sug Bata' ned Diwata."

⁵ Na, pinetail ni Jesus sung mekpated ketu ne si Marta, si Maria, bu' si Lazaro.

⁶ Ma'ad seng misuunan ni Jesus ne si Lazaro midlaru, migelat pa giin ned duwa' endaw ritu se dlugar nek pikengelaan.

⁷ Mbuus, miktalu' giin tu se ngak tinu'unaan, "Mpuli' ita na pelun tu seg Judea."

⁸ Miktalu' su ngak tinu'unaan ri seniin, "Rabi, gena' ba santa' endaw pa neg betuun'a siya ritu ne ngag Judeo? Bu' liyagan mu ba ne mpuli' pelun ritu?"

⁹ Miksembag si Jesus tu senilan pebiyan ri se galing, "Ndi' ba duunik sepulu' bu' ruwa' guras sek sendaw? Aas su getaw neng medlaang se gendaw ndi' meterukpa' ay me'ita'en ma su kerelaag rini seg benwa.

¹⁰ Ma'ad bu' isan ta' neng medlaang se gebii, meterukpa' giin, ay nda'irun ma kerelaagen."

¹¹ Dluwat ini, miktalu' pa gaid si Jesus tu senilan, "Suk sambat ta ne si Lazaro miktulug. Ma'ad lawan'u giin arun tenuren."

¹² Miksembag su ngak tinu'unaan, "Ginu'u, bu' miktulug giin, me'uli'an pa giin."

¹³ Su gulugan sek tinalu' ni Jesus neng minatay na si Lazaro ma'ad laung run nu ngak tinu'unaan miktulug na run si Lazaro.

¹⁴ Aas inesuyan ilan ni Jesus se kelaru: "Minatay na si Lazaro.

15 Ma'ad pidleliyagu," miktalu' si Jesus, "ne nda'u ritu. Para ini ri se kelengasan niyu arun mektu'u amu. Ala, meritu ita seniin."

16 Aas si Tomas, ne giningelanan rema ne Gapid, miktalu' tu se ngak sementaunen, "Med-dunut ita isan bu' matay ita tendeng sek peksunud ri seniin."

Si Jesus su Getaran se Ketubu'

17 Sek peddateng ni Jesus seg Betania, mirengeraan ne gepaat endaw na linebeng si Lazaro.

18 Na, sug Betania megaud ri seg Jerusalem, mektelu kilumitru ra.

19 Bu' melaun ne ngag Judeo neng miritu arun sek pedduma ri se kegu'ul ni Marta bu' ni Maria tendeng ay minatay suk pated nilan.

20 Sek pekerengeng ni Marta neng megaud na mateng si Jesus, ginumawas giin arun sek peksungkak ri seniin, ma'ad si Maria mikpebilin tu seg balay.

21 Sek pegita' ni Marta bu' ni Jesus, miktalu' giin, "Ginu'u, bu' dinia pa, ndi' siya matay suk pated'u.

22 Ma'ad misuunan'u ne isan nandaw megbe-gay sud Diwata seni'a isan landun nek penengiin mu ri seniin."

23 Miktalu' si Jesus ri seniin, "Metubu' puli' suk pated mu."

24 Miksembag si Marta, "Misuunan'u neng metubu' giin puli' sek peketubu' puli' ri se ketapusan ne gendaw."

25 Miktalu' si Jesus seniin, "Gaku' sung mekpetubu' puli' ri se ngang minatay, bu' gaku'

su getaran ri se ketubu'. Isan ta' sung mektu'u ri senaan, isan matay pa giin, metubu' puli'.

²⁶ Bu' su dlaun neng medleketubu' bu' miktuu' ri senaan ndi' matay. Miktu'ua ba run nini?"

²⁷ "Wa'a, Ginu'u," miksembag si Marta, "Miktu'uu gaid ne dya'a sung Misiyas,* sug Bata' ned Diwata, suk pirateng nami neng mateng rini seg benwa."

Miksegaw si Jesus

²⁸ Dluwat ini telu'ay ni Marta, mipuli' giin tu seg balay nilan bu' tinawagen suk pateren ne si Maria bu' inilemaan giin, "Keni na sung Menintulu' bu' pinengaw'a niin."

²⁹ Sek pekerengeg run itu ni Maria, migindog giin bu' miksempun gumawas arun sek peksungkak ri ni Jesus. (

³⁰ Nda' pa mekseled si Jesus se dlunsud seg Betania. Ditu pa giin sed dapit nek sinungkakan ni Marta ri seniin.)

³¹ Sek pekiita' ne ngag Judeo neng midduma ri se kegu'ul ni Maria tu seg balay, neng miksempun megindeg bu' ginumawas, sinunud nilan giin. Ay laung nilan run neng meritu giin se dlonebengan nek pateren arun meksegaru ritu.

³² Miritu si Maria sed dapit ned ditu si Jesus. Sek pekiita'en riin ni Jesus, middempug giin ri se geksud ni Jesus neng miktalu', "Ginu'u, bu' rinia pa, ndi' siya matay suk pated'u."

³³ Sek pekiita'en run neng miksegaw si Maria bu' asta na su ngak sementaunen ne ngag Judeo,

* **11:27 11.27** Ri se dlain nek pekegubad 'Christ.'

binatiken gupiya su keliseran nilan bu' migu'ul gupiya giin.

³⁴ Miksaak rayun giin senilan, "Ta' ma niyu giin linebeng?"

Miksembag ilan, "Rinia Ginu'u, arun me'ita' mu."

³⁵ Aas miksegaw rayun si Jesus.

³⁶ Aas miktalu' su ngag Judeo, "Mi'ita' niyu bu' gendun kebagel suk pekpetailen riin ni Lazaro!"

³⁷ Ma'ad sud duma miktalu', "Gena' ba pite-lenen su ngang mata ne ngag buta? Na, lama nda'en me'ebengay run si Lazaro arun ndi' matay?"

Pitubu' Puli' ni Jesus si Lazaro

³⁸ Mibatik na pelun ni Jesus su keliseran nilan saanay mikpagaw giin tu se dlebeng. Su dlinebengan run nini sala buuk ne dlangeb nek tinempengan sug bengawaan neg batu.

³⁹ Peddateng nilan ritu, miktalu' si Jesus, "Awa' niyuig batu kiin."

Ma'ad miktalu' si Marta suk pated neng minatay, "Ginu'u, mineru' na giin numuun, ay gepaat endaw na ne dlinebeng giin!"

⁴⁰ Miktalu' si Jesus ri seniin, "Gena' ba neng miktalu'u seni'a ne bu' miktalu'ua, me'ita' mu su kesanag ned Diwata?"

⁴¹ Aas inawa' nilan sug batu nek tinampeng ri se dlebeng. Migangag rayun si Jesus bu' miktalu', "Gama', mikpesalamatu seni'a tendeng ay pinginengegan mau.

⁴² Misuunan'u ne kenunay'a minginengeg ri senaan, ma'ad inasuy'u ini para se nga getaw

keni nandaw neng midlibut ri senaan, arun mektu'u ilan ne dya'a sung miksugu' ri senaan.”

⁴³ Dluwatan nini telu'ay, migbeksay giin, “Lazaro, gawas'a riin!”

⁴⁴ Bu' ginumawas rayun sung minatay ne su gemegen bu' geksuren miputus pa nek penepe-ten, bu' sung mulu'en miputus rema nek penepe-ten. Mikталu' rayun si Jesus senilan, “Ugbaray niyu giin arun mekedlaang.”

Mikpelanu su nga Geseg ne ngag Judeo nek Petain si Jesus

(San Mateo 26.1-5; San Marcos 14.1-2; San Lucas 22.1-2)

⁴⁵ Melaun ne ngag Judeo, neng migbentaw ri ni Maria bu' mikiita' seg binaal ni Jesus, miktalu' ri seniin.

⁴⁶ Ma'ad sud duma senilan miritu se ngak Pariseo bu' miktabal ri seg binaal ni Jesus.

⁴⁷ Aas su ngak Pariseo bu' su nga geseg ne ngak pari' miktawag nek pektipung se dlaun nek sakup ri se Dlabaw ne Gukuman. Bu' miktalu' ilan, “Landun maig baalen ta? Melaun ne nga ketingelaan neng mibaal ne getaw keni.

⁴⁸ Bu' peseddanen ta na ma'aray giin,” miktalu' ilan, “Su dlaun ne nga getaw mektu'u ri seniin. Bu' mateng su nga geseg nek taga Roma bu' geba'en nilan suk Templo ta bu' suk tibuuk neng nasud ta.”

⁴⁹ Ma'ad suk sala nek sementaun nilan ne si Caipas ne Dlabi Geseg nek Pari' sek taun ketu, miktalu', “Nda'irun gairing misuunan niyu!

⁵⁰ Nda' amu ba mekegena'ena' ne mpiya kam-puun nek sala tawan raing matay lungkan sek tibuuk nasud sung megeba'?"

⁵¹ Tinalu' ni Caipas ini gena' buwat ri se geg-ulingenen nek pengena'ena' tendeng ay giin su Dlabi Geseg nek Pari' ri sek taun ketu. Inatuken ne kina'enlan neng matay si Jesus gisip teles para se nga getaw Judeo.

⁵² Bu' gena' na run para se nga getaw Judeo, bu' ndi' para rema se dlaun neg bata' ned Diwata neng mibelagbelag ri sed duma ne dlugar arun metipung bu' mesalabuuk ilan.

⁵³ Gatad rayun se gendaw ketu, mikpelanu su geseg ne ngag Judeo sek pekpatay riin ni Jesus.

⁵⁴ Aas nda' na giin pedlaang ritu seg Judea. Ma'ad miritu giin se dlugar megaud se kemingawan, sek sala ne dlunsud ne giningelanan neg Efraim, ne ritu mikengel giin duma su ngak tinu'unaan.

⁵⁵ Nandaw, megaud na su kese'ulugan ne ngag Judeo, ne giningelanan ne kese'ulugan sek Paska. Aas melaun ne nga getaw neng miritu seg Jerusalem neg buwat ri se dlain ne nga dlunsud arun se gendi' pa mateng su kese'ulugan, mekepenlimpiyu ilan pa ri se gegulingen nilan sumala' seng mibetasan nilan.

⁵⁶ Aas pinengaw nilan si Jesus bu' saanay mingindeg ilan ritu sek Templo, miksesaakay ilan, "Landun ma ri se gena'ena' niyu? Tumambung ba sakan giin ri se kese'ulugan?"

⁵⁷ Sek panahun ketu, miksugu' na daan su nga geseg ne ngak pari' bu' ngak Pariseo tu se nga getaw ne isan ta' neng mekesuun bu' ta' si Jesus,

kina'enlan megasuy senilan arun meraap nilan giin.

12

Binunagan ni Maria nek Pegemut si Jesus tu seg Betania

(San Mateo 26.6-13; San Marcos 14.3-9)

¹ Se genem endaw ra run dekap mateng su kese'ulugan sek Paska, miritu si Jesus seg Betania, se dlugar ni Lazaro nek pitubu'en puli' buwat se kemetain.

² Rayun mingandam ilan ritu nek penihapun para riin ni Jesus. Si Marta giining migilak. Si Lazaro sala seng minaan duma ni Jesus.

³ ✧ Mbuus si Maria minuwan nek tenga' litru nek pegemut iningelanan neng nardo. Keni nek pegemut melaga' gupiya bu' genda'i dlemugen. Binunag ini ni Maria ri se geksud ni Jesus. Peketubus pinunasaan seg buuken bu' milaup sug balay se keemut nek pegemut ketu.

⁴ Bu' si Judas Iscariote, sala se ngak tinu'unan ni Jesus sung medlu'ib ri seniin, miktalu',

⁵ "Tuma ma nda' tumu' beledya' suk pegemut keni sek telu gatus nek pelata* arun su galinen pembegay tu se ngak pupus?"

⁶ Ma'ad inasuyen ini gena' tendeng ay milelaat giin riin se ngak pupus, bu' ndi', tendeng ay meddaaw giin. Giining migawid run sek pengimetangan nek selapi' nilan bu' kanunay menguwan giin.

✧ **12:3 12.3:** San Lucas 7.37-38.

* **12:5 12.5** *Selapi' nek*

pelata: enlengay niyu 6.7.

7 Aas mikталu' si Jesus, “Pesaddan mu giin! Tineganaan ini para se gendaw sek pedlebeng ri senaan.

8 ☆ Ay su ngak pupus kanunay riin seniyyu, ma'ad gena'u kanunay medduut ri seniyyu.”

Suk Pelanu sek Pekpatay riin ni Lazaro

9 Melaun ne ngag Judeo mikesuun ned ditu si Jesus seg Betania. Aas minditu ilan gena' na run tendeng riin ni Jesus, bu' ndi' liyagan rema nilan me'ita' si Lazaro nek pitubu' puli' ni Jesus.

10 Aas pinelanu ne nga geseg ne ngak pari' nek petain nilan rema si Lazaro

11 tendeng ri seniin melaun se ngag Judeo ne nda' na pektu'u senilan bu' mikt'u'u riin ni Jesus.

Su Keddaagan sek Pekseled ni Jesus tu seg Jerusalem

(San Mateo 21.1-11; San Marcos 11.1-11; San Lucas 19.28-40)

12 Sek sunud gendaw, mirengengan seng melaun ne nga getaw nek tinumambung se kese'ulugan sek Paska, ne si Jesus mikpagaw na tu seg Jerusalem.

13 ☆ Aas minguwana ilan ne ngak paka nek tepisa, bu' minggawas arun sek peksungkak ri seniin bu' mimbeksay, “Siya'en ta sud Diwata! Pengumpiyanan ned Diwata giin neng mirini ri se ngalan ne Ginu'u! Pengumpiyanan ned Diwata su Gari' seg Israel.”

☆ **12:8 12.8:** Deuteronomio 15.11. ☆ **12:13 12.13:** Ngak Salmo 118.25-26.

14 Mikiita' si Jesus nek salabuuk neng nati ne gasnu bu' sinekayaan ini, sumala' sek tinalu' se kesulatan,

15 ☆ “Ndi' amu endek, nga getaw sek Zion!

Enlengay niyu, minateng su Gari' niyu
neng meksakay ri seng nati ne gasnu.”

16 Su ngak tinu'unan ni Jesus nda' pa mekesabut run nini sek panahun ketu. Ma'ad seng mipuli' na si Jesus tu se dlangit, mi'ena'ena' nilan ne su kesulatan miksambay run nini me-tendeng ri seniin bu' binaal ini para ri seniin.

17 Ay su nga getaw, ned duma ni Jesus sek pi-gawasen si Lazaro buwat se dlebeng bu' pitubu' puli' buwat se kemetain, sung mikpesuun seng mihitabu'.

18 Aas tinumagbu' riin ni Jesus su nga getaw tendeng ay mirenggeg nilan su ketingelaan neg binaalen.

19 Aas miktuntulay su dlaun ne ngak Pariseo, “Mi'ita' na niyu. Nda'irun na gairing mihimu ta. Enlengay niyu, su dlaun ne nga getaw middunut na ri seniin.”

Pinengaw nu nga Griego si Jesus

20 Na duuni nga Griego nek tinumuwad tu seg Jerusalem arun sumimba sek panahun se kese'ulugan.

21 Miritu ilan ni Felipe. (Keni si Felipe taga Betsaida nek sakup sek probinsiya se Galilea.) Miktalu' su nga Griego ri seniin, “Sir, liyagan siya nami kumita' riin ni Jesus.”

☆ 12:15 12.15: Zacarias 9.9.

²² Midlaang si Felipe bu' inesuyaan si Andres, bu' gilang duwa' sung miritu ni Jesus arun esuyan giin.

²³ Mikталu' rayun si Jesus senilan, "Nandaw minateng naik panahun ne mpesiddengengan gupiya sug Bata' ne Getaw.

²⁴ Esuyan'u amu ri seng metuud: suk sala dlegas nek trigu mekpebilin nek sala dlegas ra gaid gawas bu' metena' ini se dlupa' bu' matay. Bu' matay ini, mekepemunga ini neng melaun.

²⁵ ☆ Su getaw neng mekpetail ri se ketubu'en, merela'an run nini; ma'ad su getaw ne genda' pekpetail ri se ketubu'en rini seg benwa, mekaangken tumu' se ketubu' ne genda'iruni gekteben.

²⁶ Isan ta' sung mekpenibeli ri senaan, kina'enlan medduut ri senaan. Bu' isan ta'u, ditu rema suk sesugu'en'u. Isan ta' neng mekpenibeli ri senaan, mpesiddengengan giin ne Gama'u."

Mikталu' si Jesus metendeng ri Kemetainen

²⁷ Mikталu' pa gaid si Jesus, "Nandaw midlibegu. Bu' landun baing metalu'u? Metalu'u ba se Gama'u ne ndi' naun pe'entusen sek panahun keni? Ma'ad giin nini su ketuyu'an sek peddiniu arun megantus sek panahun keni.

²⁸ Gama', pesiddenggay mu su ngalan mu."

Bu' rayun duunik talu' neng migbuwat se dlangit, "Mpesiddengengan'u na su ngalan'u bu' pesiddengengan'u ini puli'."

☆ **12:25 12.25:** San Mateo 10.39; 16.25; San Marcos 8.35; San Lucas 9.24; 17.33.

²⁹ Su nga getaw neng minambung ritu mikeregeg sek talu' ketu. Miktalumu ilan, "Uy, dlungung ma itu." Ma'ad sud duma miktalumu, "Anghel itu sung miktuntul ri seniin."

³⁰ Miksembag si Jesus, "Talu' keni piregeg gena' para senaan bu' ndi' para seniyu."

³¹ Na, minateng na suk panahun ne su nga getaw ri seg benwa ukuman; na, minateng na suk panahun ne sung midlegeseg ri seg benwa daagen na.

³² Bu' gaku', bu' petubu'enu na puli' buwat seg benwa, pepegauren'u su dlaun ne nga getaw ri senaan." (

³³ Sek pegasuyen run nitu, tinalu'en laa kelesiay run sung niin ne kemetain.)

³⁴ ✧ Miksembag rayun su nga getaw, "Su Kesugu'an ta miktalumu ne ndi' matay sung Misiyas, aas tuma ma mektalumu'a ma ne sug Bata' ne Getaw kina'enlan lensangen tu se krus? Ta' ma rekay sug Bata' ne Getaw?"

³⁵ Miksembag si Jesus, "Su kerelaag riin seniyu se gempelek nek panahun. Dlaang amu saanay riin pa seniyu su kerelaag, arun ndi' amu merepetan seng merelem ay sung medlaang riin seng merelem nda' mekesuun bu' ta' giin pekpagaw."

³⁶ Saanay riin pa seniyu su kerelaag, tu'uay niyu su kerelaag arun mbaal amu ne getawan ri se kerelaag."

Nda' Pektumu su ngag Judeo riin ni Jesus

✧ **12:34 12:34:** Ngak Salmo 110.4; Isaias 9.7; Ezekiel 37.25; Daniel 7.14.

Dluwat itu telu'ay ni Jesus, migawa' giin ritu bu' mighedlud buwat senilan.

37 Isan metuud mibaalen su dlaun ne nga ketingelaan riin seng metungenga'an nilan, nda' ilan pektu'u ri seniin,

38 ☆ arun metuman suk tinalu' ni propeta Isaias:

“Ginu'u, ta' maing mektu'u ri seng minsahi ne ginasuy nami?

Bu' ta' maik pi'ita'an ne Ginu'u riin se ga'emen?”

39 Aas, nda' ilan meketu'u, tendeng ay laung rema ni Isaias,

40 ☆ “Binutaan ilan ned Diwata bu' binaalen su nga gena'ena' nilan ne ndi' mekesabut,

arun su ngang mata nilan ndi' mekiita',

bu' su nga gena'ena' nilan ndi' mekesabut,

ay ali' bu' mpuli' ilan ri senaan,

bu' pe'uli'an'u ilan, miktalu' sud Diwata.”

41 Inasuy itu ni Isaias tendeng ay mi'ita'en su kesanag ni Jesus bu' miktuntul giin metendeng ri seniin.

42 Isan pa run nini, melaun ne nga geseg ne ngag Judeo sung miktu'u riin ni Jesus, ma'ad tendeng se ngak Pariseo, nda' ilan pekpe'ilala run nini arun ndi' ilan pepe'uwa'en riin se ngak pektiguman;

43 ay pilabaw nilan nek siya'en ilan ne nga getaw sinangkali' nek siya'en ilan ned Diwata.

☆ **12:38 12:38:** Isaias 53.1 (LXX). ☆ **12:40 12:40:** Isaias 6.10 (LXX).

Su ngak Talu' ni Jesus metendeng sek Pekpengukum

⁴⁴ Na, migasuy si Jesus seng mesekeg, “Suk sala neng mikt'u' ri senaan, gena' na run ne gaku'ik tinu'uaan, bu' ndi' mikt'u' rema giin seng miksugu' senaan.

⁴⁵ Sung mikiita' senaan, mikiita' rema seng miksugu' senaan.

⁴⁶ Miriniu seg benwa maa' ned delaag, arun isan ta' neng mekt'u' ri senaan ndi' mekpebilin ri seng merelem.

⁴⁷ Bu' isan ta' sung menginengeg ri seng minsahiu ma'ad ndi' mektuman run nini, ndi'u megukum ri seniin ay nda'u perini seg benwa arun ukuman su nga getaw bu' ndi' arun luwasen ilan.

⁴⁸ Duuning meksilut tu seng megbibay ri senaan bu' ndi' dumawat ri seng minsahiu. Suk talu' nek tinalu'u giin mbuus sung megukum ri seniin se ketapusan ne gendaw.

⁴⁹ Tendeng ay gena'u miktalu' ri se gegulingen'u ne keliyag ma'ad su Gama' neng miksugu' ri senaan, giin sung miksugu' ri senaan bu' landunik telu'en'u.

⁵⁰ Bu' misuunan'u ne suk sugu'en migbegay se ketubu' ne genda'iruni gekteben. Aas suk tinalu'u giin suk pitalu' senaan ne Gama'u.”

13

Inugasan ni Jesus su nga Geksud ne ngak Tinu'unaan

¹ Na, se genda' pa mateng su gendaw se kese'ulugan sek Paska, misuunan ni Jesus neng

minateng na suk panahun neng megawa' giin rini seg benwa bu' mpuli' tu' se Gama'. Pinetailen sung niin rini seg benwa, bu' pinetailen ilan tampan se ketapusan.

² Seng minihapun si Jesus bu' su ngak tinu'unaan, pi'ena'ena' ni Satanas riin ni Judas neg bata' ni Simon Iscariote ne lu'ibaaan si Jesus.

³ Misuunan ni Jesus ne su dlaun ne ga'em binegay na ne Gama' ri seniin. Misuunaan rema ne sed Diwata giin migbuwat bu' sed Diwata giin pagaw.

⁴ Migindeg giin buwat se dlemisaan, linuwasen suk suuben dapit dibabaw, bu' kiniberaan nek tuwalya su gawaken.

⁵ Binunagaan dayun nek tubig suk peleng-gana, bu' pingugasaan su nga geksud ne ngak tinu'unaan, bu' pinerepuwaan nek tuwalya ne kinibed ri se gawaken.

⁶ Rayun se giin nai ugasaan su geksud ni Simon Pedro, miktalu' si Simon ri seniin, "Ginu'u, ugasan mu bai nga geksud'u?"

⁷ Sinembag giin ni Jesus, "Ndi' mu pa mesabut ini nemuun bu' landunig binaal'u keni, ma'ad mesabut mu ra peketubus ini."

⁸ Miktalu' si Pedro, "Ndi' gaid mehimu ne dya'a megugas runi nga geksud'u isan laa panahunay run."

Ma'ad miktalu' si Jesus ri seniin, "Bu' ndi'a mekpe'ugas ri se nga geksud mu senaan, ndi'a na mbaal nek tinu'unan'u."

⁹ Miktalu' si Simon Pedro, "Ginu'u, gena' na run nga geksud'u ugasan mu, bu' ndi' peruma mu remai nga gemeg'u bu' guluu."

10 Ma'ad miktalu' si Jesus, "Sung miligu' na, dlimpiyu naik tibuuk dlawasan bu' gena' na kina'enlan ugasan pa gawas ma'ad su nga geksuren. Dlimpiyu amu na, gawas suk sala riin seniyu." (

11 Ay misuunaan bu' ta'ing medlu'ib ri seniin; aas miktalu' giin, "Dlimpiyu amu na, gawas suk sala riin seniyu.")

12 ✧ Aas seng mi'ugasan na ni Jesus su nga geksud nilan, sineluken puli' suk suuben dapit dibabaw bu' mipuli' tu se dlemisaan. Miksaak giin senilan, "Misabut ba niyu bu' landunig binaal'u riin seniyu?"

13 Tinawag niyau neng Menintulu' bu' Ginu'u. Metuud ma iin, tinalu' niyu bu' ta'u.

14 Aas bu' gaku' ma gani' su Ginu'u bu' Menintulu' niyu neng migugas ri se nga geksud niyu, meginugasay amu rema ri se nga geksud niyu.

15 Binaal'u ini gisip dlendasan para seniyu, arun baalen niyu ini maa' sek pegbaal'u run nini riin seniyu.

16 ✧ Sek pekemetuud esuyan'u amu, ne nda'iruni gulipen ne dlumabaw pa ri se gegalenen. Bu' suk sinugu' gena' lumabaw ri seng meksugu'.

17 Bu' misuunan niyu ngag betang keni, pedleliyagen amu bu' baalen niyu ini.

18 ✧ "Nda'u ini telu'ay para ri se dlaunan niyu ay mi'ilalau su ngak pimili'u; ma'ad kina'enlan neng metuman suk tinalu' ri se Kesulatan, 'Su

✧ 13:12 13.12-15: San Lucas 22.27. ✧ 13:16 13.16: San Mateo 10.24; San Lucas 6.40; San Juan 15.20. ✧ 13:18 13.18: Ngak Salmo 41.9.

getaw nek sumalu senaan sek pekaan, giin paing medlu'ib ri senaan.'

¹⁹ Inasuy'u ini nemuun ri seniyu, saanay nda' pa mehitabu' arun bu' mehitabu' na mektu'u amu ne Gaku' ini.

²⁰ ✧ Sek pekemetuud esuyan'u amu, ne sud dumawat se isan ta' nek sinugu'u dinumawat ri senaan; bu' sud dinumawat senaan dinumawat ri seniin neng miksugu' senaan."

*Inatuk ni Jesus ned duuning Medlu'ib ri Seniin
(San Mateo 26.20-25; San Marcos 14.17-21; San Lucas 22.21-23)*

²¹ Dluwat itu me'asuy ni Jesus, migu'ul gaid giin neng mikpemetuud senilan, "Sek pekemetuud esuyan'u amu, nek sala seniyu sung medlu'ib ri senaan."

²² Migegenlengay su ngak tinu'unaan neng midlibeg bu' ta' etaway runik pigelingaan run nini.

²³ Suk sala se ngak tinu'unan nek pinetail gaid ni Jesus migingkud ritu sek taparen.

²⁴ Sininyasan giin ni Simon Pedro nek saakan si Jesus bu' ta' suk pi'elingan run.

²⁵ Aas minigin rayun giin riin ni Jesus bu' miksaak, "Ta' ma ne getaw, Ginu'u?"

²⁶ Miksembag si Jesus, "Su getaw neg begayan'u sek pan, tubus'u lebulay ini, giin su getaw." Rayun linebul ni Jesus suk pan bu' binegain ini riin ni Judas, sug bata' ni Simon Iscariote.

✧ **13:20 13:20:** San Mateo 10.40; San Marcos 9.37; San Lucas 9.48; 10.16.

²⁷ Sek pekerawat ni Judas run suk pan ketu, sinumeled si Satanas ri seniin. Miktalu' rayun si Jesus ri seniin, "Ala, baal mu na rayun sug baalen mu."

²⁸ (Nda'irunik sala se ngang minihapun ketu neng mikesabut bu' tuma ma tinalu' itu ni Jesus riin ni Judas.

²⁹ Ay si Judas, giin maing migawid ri sek selapi' nilan. Migena'ena' sud duma ne ngak tinu'unan nek sinugu' ni Jesus si Judas nek sumaluy se nga kina'enlanan nilan para se kese'ulugan awas megbegay tu se ngak pupus.)

³⁰ Seng mirawat na ni Judas suk pan, ginu-mawas rayun giin tendeng ay gebii itu.

Sug Begu nek Sugu'

³¹ Seng mikedlaang na si Judas, miktalu' si Jesus, "Nandaw, pesiddengengan sug Bata' ne Getaw. Bu' sud Diwata pesiddengengan pebiyan ri seniin.

³² Bu' sud Diwata pesiddengengan pebiyan ri seg Bata' ne Getaw, Sug Bata' ne Getaw pesiddengengan ned Diwata ri se gegulingenen nek pesiddengeng, bu' baalenen ini rayun.

³³ ✧ Nga gembata', ndi'u na mekpayat duma seniyu. Menengaw amu ri senaan; ma'ad telu'an'u amu nemuun maa' sek tinalu'u se nga geseg ne ngag Judeo, 'Ndi' amu mekeritu sek pa'agawan'u.'

✧ **13:33 13.33:** San Juan 7.34.

34 ☆ Bu' nandaw, begay'u seniyu sug begu nek sugu': pekpinetailay amu. Maa' sek pekpetail'u ri seniyu, aas mekpinetailay amu rema.

35 Bu' mekpinetailay amu, mesuunan rayun se dlaunan ne gamuik tinu'unan'u."

Inatuk ni Jesus suk Pedlimes ni Pedro

(San Mateo 26.31-35; San Marcos 14.27-31; San Lucas 22.31-34)

36 Sinaakan giin ni Simon Pedro, "Ginu'u, ta'a ma pagaw?"

Miksembag si Jesus, "Ndi'a mekedlendug senaan nandaw bu' ta'u pagaw, ma'ad se ketambinai', mekedlendug'a ra ritu."

37 Ma'ad miksaak si Pedro, "Ginu'u, lama ndi'u mekedlendug riin seni'a nandaw? Andamu ma rema meksipatay para seni'a."

38 Sinembag giin ni Jesus, "Andam'a ba gaid meksipatay para senaan? Telu'an'u dya'a seng metuud, se gendi' pa meguni su dlimensad, limeren mau seng metelu."

14

Si Jesus Giin sud Dalan Pagaw tu se Gama'

1 Miktalu' si Jesus ritu sek tinu'unaan, "Ndi' amu megu'ul. Salig amu ri sed Diwata bu' salig amu rema senaan.

2 Ritu seg balay ne Gama'u, duuning melaun ne ngak pekengelan, bu' endamen'u su dlugar para seniyu. Bu' gena' metuud ini, ndi'u na tabal riin seniyu.

☆ 13:34 13.34: San Juan 15.12, 17; 1 San Juan 3.23; 2 San Juan 5.

³ Bu' mekerituu na bu' mekaandam na ne dlugar para seniyu, mpuli'u bu' engain'u amu arun isan ta'u, ritu amu rema.

⁴ Bu' mesuunan niyu sud dalan pagaw se dlugar nek pa'agawan'u."

⁵ Miktal'u si Tomas ri seniin, "Ginu'u, nda' ami mekesuun bu' ta'a pagaw, aas pegendunen nami run sek pekesuun sed dalan pagaw ritu?"

⁶ Miksembag si Jesus seniin, "Gaku' sud dalan, su kemetuuran, bu' su ketubu'; nda'iruning mekeritu se Gama' bu' gena' pebiyan ri senaan.

⁷ Bu' mi'ilala niyau, me'ilala niyu rema su Gama'u. Bu' gatad nandaw, mi'ilala niyu su Gama'u, bu' mi'ita' niyu giin."

⁸ Miktal'u si Felipe ri seniin, "Ginu'u, pe'ita' mu senami su Gama' bu' gigu na itu para senami."

⁹ Miksembag si Jesus, "Mpayat naik pedduut'u riin seniyu, ma'ad nda'a pa gaid mekilala ri senaan, Felipe? Sung mikiita' senaan, mikiita' rema giin ri se Gama'. Lama mektalu'a pa run nek pe'ita'u seniyu su Gama'?"

¹⁰ Nda'a ba pektu'u, Felipe, ne gaku' riin se Gama' bu' su Gama' riin senaan? Su ngak talu' ne ginasuy'u riin seniyu gena' buwat ri senaan ma'ad buwat se Gama' neng mikpebilin ri senaan. Giin sung migbaal se ngak terbahu keni.

¹¹ Tu'uway niyu ne gaku' riin se Gama' bu' su Gama' riin senaan. Bu' ndi', tu'uway niyau tendeng se ngak terbahu neg binaal'u.

¹² Sek pekemetuud esuyan'u amu, ne sung mikt'u' ri senaan, baalenen su ngag binaal'u;

bu' baalenen su dlabaw pa kampuun, tendeng ay merituu na se Gama'.

¹³ Bu' isan landunik penengiin niyu ri se ngalan'u, baalen'u arun mpesiddengengan su Gama' pebiyan seg Bata'.

¹⁴ Bu' isan landunik penengiin niyu ri se ngalan'u, baalen'u ini."

Sinaad su Gispiritu Santu

¹⁵ Mikталu' si Jesus, "Bu' pinetail niyau, tuman niyui ngak sugu'u.

¹⁶ Penengiin'u ri se Gama' bu' begayan amu ne dlain neng mekegabang, neng medduma riin seniyu se genda'iruni gekteben.

¹⁷ Giin su Gispiritu neng mektendu' ri seniyu se kemetuuran. Su nga getaw rini seg benwa ndi' mekerawat ri seniin tendeng ay ndi' nilan giin me'ita' bu' me'ilala. Ma'ad mi'ilala niyu giin tendeng ay midduma giin bu' mikengel riin seniyu.

¹⁸ Ndi'u amu belengen neng maa' ne giru. Mpuli'u riin seniyu.

¹⁹ Sek sereluk, su nga getaw rini seg benwa ndi' na mekiita' ri senaan, ma'ad me'ita' niyau; bu' tendeng ay mitubu'u, metubu' amu rema.

²⁰ Sek peddateng ne gendaw, mesuunan niyu ne gaku' riin se Gama'u bu' gamu riin senaan maa' ne gaku' riin rema seniyu.

²¹ Sung middawat ri se ngak sugu'u bu' mik-tuman run nini, giining mikpetail ri senaan. Bu' sung mikpetail ri senaan, petailen rema ne Gama'u. Petailen'u rema giin bu' pe'ilalau seniin bu' ta'u gaid ne getaw."

22 Miksaak si Judas (gena' si Judas Iscariote), “Ginu'u, landun mai keterangan ne rinia senami mekpe'ilala bu' gena' ri se nga getaw?”

23 Miksembag si Jesus ri seniin, “Sung mikpetail ri senaan, miktuman ri se ngak tinendu'u. Petailen giin ne Gama'u bu' su Gama'u bu' gaku' meriin seniin bu' mekengel ri seniin.

24 Su genda' pekpetail ri senaan, nda' pektuman ri se ngak tinendu'u. Suk tinendu'u neng mirenggeg niyu, gena' buwat ri senaan, bu' ndi', buwat se Gama'u neng miksugu' ri senaan.”

25 “Tinalu'u ini riin seniyu saanay sementaun niyau pa.

26 Ma'ad sung menggegabang, sug Bala'an ne Gispiritu Santu, nek sinugu' ne Gama'u ri se ngalan'u, mektendu' ri seniyu se dlaunen bu' mekperelendem riin seniyu se dlaunen nek tinalu'u riin seniyu.”

27 “Su kelinaw bilin'u ri seniyu. Su kelinaw'u begay'u riin seniyu; gena' ini maa' ne kelinaw neg binegay neg benwa. Ndi' amu megu'ul bu' ndi' amu mendek.

28 Mirenggeg niyu neng miktalu'u seniyu neng megawa'u bu' mpuli'u ra. Bu' pinetail niyau, pedleliyagen amu neng mekerituu se Gama'u; ay labaw pa giin gupiya sinangkali' ri senaan.

29 Inasuy'u na ini daan seniyu, se gendi' pa mehitabu', ne bu' mehitabu' ini, mektu'u amu gaid senaan.

30 Ndi'u na mekpayat sek pektuntul seniyu, tendeng ay mateng na sung midlegeseg ri seg benwa. Ndi' giin mekega'em ri senaan,

³¹ ma'ad se dlaun ne nga getaw rini seg benwa kina'enlan mekesuun nek pinetail'u su Gama'; sumala' sek sinugu' nu Gama'u, aas binaal'u su dlaunan.

“Ala, gindeg amu, menlaang ita na buwat rini,” miktalu' si Jesus.

15

Si Jesus sung Metuud nek Puun ne Gubas

¹ “Mikpeddayun si Jesus sek pegasuy, Gaku' sung metuud nek puun ne gubas, bu' su Gama'u giin sung migatiman run nini.

² Su kada nek pangau ne gendi' memunga petelene, bu' su kada nek panga neng memunga simpulungan arun memunga neng melaun.

³ Gamu milimpiyuwan na tendeng sek talu' nek tinalu'u riin seniyu.

⁴ Pekpebilin amu ri senaan bu' mekpebilinu riin seniyu. Maa' nek panga ne ndi' mekepemunnga ri se gegulingenen bu' suway ri sek puun. Maa'entu amu rema, ndi' amu mekepemunnga bu' sumuway amu ri senaan.

⁵ “Gaku' suk puun ne gubas, bu' gamu su ngak pangau. Suk sala neng mekpebilin ri senaan bu' gaku' riin seniin, mekepemunnga giin neng melaun tendeng ay suk sumuway ri senaan, nda'iruni gemaalen.

⁶ Su gendi' mekpebilin ri senaan maa' nek panga nek pinidlak bu' milawes. Rayun timuren su ngak panga bu' pidlaken tu se gapuy arun serengen.

⁷ Bu' mekpebilin amu senaan, bu' su ngak talu'u mekpebilin riin seniyu, isan landun ne

dliyagan niyu, mekepenengi amu bu' merawat niyu ini.

⁸ Pebiyan run nini, mpesiddengan niyu su Gama'u neng mekepemunga amu neng melaun bu' mbaal amu ne ngak tinu'unan'u.

⁹ Pinetail'u amu maa' sek pekpetail ne Gama'u ri senaan. Pebilin amu ri sek pekpetail'u.

¹⁰ Bu' tumanen niyu su ngak sugu'u, mekpebilin amu ri sek pekpetail'u, maa' sek pektuman'u se ngak sugu' ne Gama'u, bu' mekpebilinu ri sek pekpetailen."

¹¹ "Tinalu'u ngag betang keni riin seniyou arun me'angken niyu suk pedleliyag'u, bu' metileng suk pedleliyag niyu.

¹² ✧ Giin nini suk sinugu'u seniyou, pekpine-tailay amu maa' sek pekpetail'u seniyou.

¹³ Su dlabi gembagel nek pekpetail ne mbegay sek sala ne getaw tu se ngak sambaten giin suk pegbegay ri se gegulingenen ne ketubu' para senilan.

¹⁴ Ngak sambat'u amu, bu' tumanen niyu su ngak sugu'u riin seniyou.

¹⁵ Ndi'u amu na tuwagen ne nga gulipen, tendeng ay su nga gulipen ndi' mekesuun landunig baalen nu gegalenen; ma'ad tuwagen'u amu ne ngak sambat, tendeng ay pisuun'u seniyou su dlaun neng mirenggeg'u buwat se Gama'u.

¹⁶ Gena' gamu sung mikpili' ri senaan, ma'ad gaku' sung mikpili' bu' miktendu' ri seniyou arun menlaang bu' mekpeddayun amu sek pekpemunga, arun isan landunik penengiin niyu ri se

✧ **15:12 15.12:** San Juan 13.34; 15.17; 1 San Juan 3.23; 2 San Juan 5.

Gama'u pebiyan ri se ngalan'u, begain nini riin seniyu.

¹⁷ Giin nini suk sugu'u seniyu: pekpinetailay amu.”

Su nga Gemet ne nga Getaw

¹⁸ Mikталu' si Jesus tu se ngak tinu'unaan, “Bu' gemetan amu ne nga getaw, pegena'ena' niyu ne gunau nilan ginemetan.

¹⁹ Bu' duma amu ri se nga getaw seg benwa, petailen amu nilan. Ma'ad tendeng ay gena' amu duma nilan bu' pimili'u amu buwat senilan, aas ginemetan amu nilan.

²⁰ ✧ Pegena'ena' niyu suk tinalu'u seniyu: ‘Su gulipen gena' labaw pa ri se gegalenen.’ Bu' linutusu nilan, lutusen amu rema nilan. Bu' mektuman ilan ri sek tinendu'u, mektuman ilan rema ri sek tinendu' niyu.

²¹ Ma'ad baalen nilani dlaunan keni riin seniyu tendeng senaan ay nda' ilan mekilala ri seniin neng miksugu' ri senaan.

²² Bu' nda'u perini bu' pektalu' senilan, ndi' ilan siya mekesala'. Ma'ad nemuun ndi' ilan meketalu' ne nda'irunik sala' nilan.

²³ Ta' ma su gumemet senaan, gumemet rema ri se Gama'u.

²⁴ Ndi' ilan siya mekesala' bu' nda'u baalay riin senilan su ngak pimbaal'u ne nda'iruni getaw neng mekegbaal run. Ma'ad nemuun mi'ita' nilan su ngak pimbaal'u bu' ginemetanu bu' su Gama'u rema.

✧ **15:20 15.20:** San Mateo 10.24; San Lucas 6.40; San Juan 13.16.

25 ✧ Ma'ad kina'enlan metuman suk talu' neng misulat ri seg bala'ud nilan: 'Ginemetanu nilan se genda'iruni keterengan.'

26 "Merini sung Menggegabang ne giin su Gispiritu neng mekpe'ita' se kemetuuran metendeng sed Diwata bu' migbuwat ri se Gama'. Sinugu'u giin riin seniyou buwat ri se Gama' bu' mekpepetuud giin metendeng ri senaan.

27 Bu' mekpepetuud amu rema, ay gamu duma ma senaan gatad se getaran."

16

1 Miktalun si Jesus tu se ngak tinu'unaan, "Asuy'u daan ri seniyou ngag betang keni arun ndi' amu merela'an sek pektu'u niyu.

2 Pepe'uwa'en amu ne nga geseg se ngak pektipungan, bu' mateng suk panahun ne isan ta' getaw neng mekpatay seniyou, megena'ena' giin neg binaalen itu para sek pekpenibeliin tu sed Diwata.

3 Baalen nilan nini riin seniyou tendeng ay nda' ilan mekilala ri se Gama' awas senaku'.

4 Ma'ad tinalu'u ini riin seniyou arun bu' baalen nilan nini, me'ena'ena' niyu suk tinalu'u riin seniyou."

Suk Terbahu ne Gispiritu Santu

"Na, ngag betang keni nda'u asuy ri seniyou nud diin, ay sementaunu pa niyu.

5 Ma'ad nemuun mpuli'u na tu seng miksugu' senaan bu' nda'irun gaid isan sala neng miksaak bu' ta'u pagaw.

⁶ Bu' nemuun tendeng ay inesuyan'u amu na, migu'ul amu gaid.

⁷ Ma'ad telu'an'u amu ri seng metuud, melen-gas pa kampuun para seniyyu neng megawa'u rini, ay bu' ndi'u megawa' rini, sung Menggega-bang ndi' mateng ri seniyyu. Ma'ad bu' megawa'u, pawit'u giin seniyyu.

⁸ Mbuus sek peddatengen, pe'ilelaan tu se nga getaw rini seg benwa metendeng ri sek sala' nilan bu' sek pekemetareng, bu' sek pegukum ned Diwata.

⁹ Pe'ilelaan ri senilan suk sala' nilan tendeng ay nda' ilan pektu'u ri senaan;

¹⁰ bu' pe'ilelaan ri senilan suk pekemetareng tendeng ay merituu se Gama'u bu' ndi' amu na mekiita' ri senaan;

¹¹ bu' pe'ilelaan ri senilan neng misayep ilan metendeng ri sek pegukum sed Diwata tendeng ay su gegeseg ri seg benwa inukuman na."

¹² "Melaun pa sa'wani asuy'u seniyyu, ma'ad ndi' pa niyyu mesabut numuun.

¹³ Ma'ad bu' mateng na su Gispiritu Santu ne giin sung mektendu' seniyyu se kemetuuran, tendu'aan amu se dlaun ne kemetuuran; su ngag betang nek tendu'en riin seniyyu gena' buwat ri seniin, bu' ndi', landuning mirengegen, asuyen rema riin seniyyu bu' landuning mehitabu' seng mateng ne gendaw.

¹⁴ Pesiddengengan naun tendeng ay duwatenen sung minsahiu bu' asuyen riin seniyyu.

¹⁵ Su dlaun ned diin se Gama' diin senaan. Giin nini su keterengan nek tinalu'u ne su Gispiritu duwatenen sung minsahiu bu' asuy riin seniyyu."

Su Kegu'ul bu' su Dleliyag

¹⁶ Mikталu' si Jesus, “Se gendi' mpayat ndi' niyau na me'ita' ma'ad tubus itu, ndi' rema mpayat me'ita' ra niyau.”

¹⁷ Aas miksesaakay sud duma ne ngak tinu'unaan, “Landun baig be'et pesabuten ri sek tinalu'en, ‘Se gendi' mpayat ndi' niyau na me'ita' ma'ad tubus itu, ndi' rema mpayat me'ita' ra niyau pelun?’ Bu' mikталu' rema giin, ‘Tendeng ay mpuli'u na tu se Gama'u.’

¹⁸ Landun baig be'et pesabuten ri sek tinalu'en, ‘Se gendi' mpayat?’ Ndi' ta mesabut bu' landuni gulugan ri sek tinalu'en.”

¹⁹ Misuunan ni Jesus ne dliyagan sa'wan ne ngak tinu'unaan meksaak ri seniin bu' landuni gulugan ri sek tinalu'en. Aas, mikталu' si Jesus senilan, “Tinalu'u muun, ‘Se gendi' mpayat ndi' na niyau me'ita'. Ma'ad tubus itu, se gendi' rema mpayat me'ita' niyau ra pelun.’ Miksesaakay amu ba bu' landuni gulugan ri sek tinalu'u?”

²⁰ Sek pekemetuud esuyan'u amu, neng mensegaw amu bu' megu'ul amu ma'ad su nga getaw pedleliyagen. Megu'ul amu ma'ad su nga kegu'ul niyu metelesan ra se dleliyag.

²¹ Su dlibun, seng megaud na megbata', megu'ul giin tendeng ay minateng na suk panahun neng megbata' giin. Ma'ad bu' me'etaw na gani' sug bata', melingawaan na su kegeel tendeng se dleliyagen neng mi'etaw na sug bata'en rini seg benwa.

²² Bu' gamu maa' rema run, nandaw migu'ul amu. Ma'ad megita' ita pa puli'. Rayun

melebiyan pa gaid mbuus su dleliyang niyu, bu' nda'irun gairing mekaawi' run nini isan ta'.

²³ Bu' mateng na gani' su gendaw ketu, ndi' amu na meksaak isan landun ri senaan. Sek pekemetuud esuyan'u amu, isan landun nek penengiin niyu ri se Gama'u ri se ngalan'u, begain riin seniyu.

²⁴ Tampan numuun, nda' amu pa penengi ri se ngalan'u; penengi amu bu' begayan amu, arun metileng su dleliyang niyu."

Suk Peddaag ni Jesus Kuntra se nga Getaw seg Benwa

²⁵ Miktalu' si Jesus ri senilan, "Inasuy'u ini seniyu pebiyan ri se nga galing. Ma'ad mateng suk panahun ne ndi'u na medlegamit ne nga galing, bu' ndi', megasuyu riin seniyu pebiyan seng melemu nek peketalu'.

²⁶ Sek peddateng se gendaw ketu, menengi amu ri seniin pebiyan ri se ngalan'u bu' gaku' ndi' mektalu' ne gaku' giin sung menengi para seniyu,

²⁷ ay su Gama' mikpetail ma seniyu. Pinetail amu niin tendeng ay pinetail niyau bu' miktutu amu ne gaku' buwat ri sed Diwata.

²⁸ Wa'a, gaku' buwat ri sed Diwata ne Gama' bu' miriniu seg benwa. Bu' numuun, megawa'u na ri seg benwa keni bu' mpuli'u tu se Gama'."

²⁹ Miktalu' rayun su ngak tinu'unaan, "Nandaw kelaru na gaid suk peketalu' mu tendeng ay nda'a na pedlegamit ne nga galing.

³⁰ Nandaw, misuunan na nami neng misuunan mu su dlaun ne ngag betang bu' nda'a pedlek-ina'enlan ned duun paing meksaak seni'a. Aas mikt'u' ami ne dya'a buwat gaid sed Diwata."

³¹ Miktalu' si Jesus ri senilan, "Nandaw, mikt'u' amu na ba?

³² Enlengay niyu, mateng suk panahun bu' nandaw keni na, neng megbelagbelag amu dlanan niyu. Menguli' amu tu seni' bu' belengen niyau. Ma'ad gena' nek salau na run ay dumau su Gama'.

³³ Inasuy'u ngag betang keni seni' arun mekaangkan amu ne kelinaw pebiyan sek pekesalabuuk niyu ri senaan. Pe'entusen amu rini seg benwa ma'ad ndi' amu mendek tendeng ay dinaag'u sung melaat rini seg benwa."

17

Migampu' si Jesus para se Dlaun ne ngak Tinu'unaan

¹ Peketubus ni Jesus mektalu' run nitu, migangag giin tu se dlangit, laungen, "Gama', minateng na suk panahun. Pesiddenggay mu sug Bata' mu arun sug Bata' mekepesiddengeg ri seni'a.

² Ay binegayan mu giin ne ketenged sek pedlegeseg se dlaun ne nga getaw arun mbe-gayaan se ketubu' ne genda'iruni gekteben su dlaun nek piniyal mu seniin.

³ Bu' keni giin su ketubu' ne genda'i gekteben: ne su nga getaw megilala seni'a ne giin sung metuud ned Diwata bu' megilala riin ni Jesus Christ, nek sinugu' mu.

4 Pisiddengegan'u dya'a rini seg benwa; Tinubus'u suk terbahu nek pibaal mu senaan.

5 Bu' nemuun, Gama', pesiddengegay mau riin seng metungenga'an mu maa' sed dengeg ned diin senaan duma seni'a se genda' pa mbaal sug benwa."

6 "Pi'ilalau dya'a se nga getaw neg binegay mu senaan buwat seg benwa. Misakup ilan seni'a bu' binegay mu ilan ri senaan. Bu' tinuman nilan suk talu' mu.

7 Nandaw, misuunan na nilan ne su dlaun neg binegay mu ri senaan migbuwat seni'a.

8 Ay binegay'u senilan sung minsahi neg binegay mu senaan, bu' dinawat ini nilan. Bu' misuunan nilan ne gaku' metuud gaid neng migbuwat seni'a bu' mikt'u'u ilan na gaid ne dya'a sung miksug'u senaan."

9 "Migampu'u para senilan. Nda'u pegampu' para ri se nga getaw seg benwa, bu' ndi' para se nga getaw nek piniyal mu senaan tendeng ay sakup mu ilan.

10 Su dlaun ne nga getaw neng naan, ni'a; bu' su dlaun nilan neng ni'a, naan. Bu' sud dengeg'u pi'ita' pebiyan senilan.

11 Nemuun mpuli'u na riin seni'a. Gendi'u na mekpayat rini seg benwa ma'ad su ngak tinu'unan mekpebilin rini seg benwa. Bala'an ne Gama', bentayay mu ilan ri se ga'em ne ngalan mu—su ngalan neg binegay mu senaan arun mesalabuuk ilan maa' ne dya'a bu' gaku' sala ra.

12 ✧ Saanay dumau pa nilan, binentayan'u ilan

✧ 17:12 17.12: Ngak Salmo 41.9; San Juan 13.18.

pebiyan se ga'em ne ngalan mu, su ngalan neg binegay mu senaan. Binentayan'u ilan, bu' nda' gairing mirala' senilan, gawas ma'aray se getaw nek tinegana neng merala' arun metuman suk tinalu' se Kesulatan.

¹³ Bu' numuun, mpuli'u na riin seni'a bu' ngag betang keni inasuy'u saanay diniu pa seg benwa arun metileng su dleliyag nilan maa' se dleliyag'u.

¹⁴ Binegay'u senilan sung minsahi mu, bu' ginemetan ilan nu nga getaw seg benwa, tendeng ay gena' ilan na sakup seg benwa maa' senaan ne gena'u sakup seg benwa.

¹⁵ Nda'u pegampu' ne uwa'en mu su ngak tinu'unan rini seg benwa bu' ndi' peneliperan mu ilan buwat sek Penulay.

¹⁶ Gena' ilan sakup seg benwa maa' senaan ne gena' sakup seg benwa.

¹⁷ Baal mu ilan neg bala'an pebiyan se keme-tuuran; suk talu' mu kemetuuran.

¹⁸ Maa' sek peksugu' mu senaan rini seg benwa, aas sinugu'u ilan rini seg benwa.

¹⁹ Bu' tendeng senilan, piyal'u su gegulingen'u riin seni'a arun piyal rema nilan su gegulingen nilan ri seni'a."

²⁰ "Na, sung naku' nek pegampu' gena' na run para senilan ma'ad para tu se dlaun neng mikt'u'u ri senaan tendeng ri seng minsahi nilan.

²¹ Migampu'u arun mesalabuuk ilan siya. Gama', mesalabuuk ilan siya rini senita maa' ne dya'a diin senaan bu' gaku' diin seni'a. Mesalabuuk ilan siya arun mektu'u su nga getaw rini seg benwa ne dya'a sung miksugu' senaan.

²² Binegayan'u ilan ned dengeg neng maa' sed dengeg neg binegay mu ri senaan arun mesalabuuk ilan maa' rema senita neng miksalabuuk,

²³ gaku' riin senilan bu' dya'a riin senaan arun mesalabuuk ilan gaid, arun mesuunan ne nga getaw ri seg benwa ne dya'a sung miksugu' ri senaan bu' pinetail mu ilan maa' sek pekpetail mu ri senaan."

²⁴ "Gama', binegay mu ilan ri senaan bu' liyagan'u ne isan ta'u, ritu ilan rema arun me'ita' nilan suk pekege'eman'u. Giin nini su ga'em neg binegay mu senaan tendeng ay pinetail mau se genda' pa mbaalig benwa.

²⁵ Metareng ne Gama', metuud ne su nga getaw rini seg benwa nda' mekilala ri seni'a. Ma'ad mi'ilalau dya'a bu' ngak tinu'unan keni mikesuun ne dya'a sung miksugu' ri senaan.

²⁶ Bu' pi'ilalau dya'a senilan bu' pe'ilalau pa gaid dya'a, arun suk petail mu para senaan mperiin siya senilan, bu' arun gaku' mperiin siya senilan."

18

Dinaap si Jesus

(San Mateo 26.47-56; San Marcos 14.43-50; San Lucas 22.47-53)

¹ Sek peketubus megampu' ni Jesus, midlaang rayun giin duma se ngak tinu'unaan bu' dinumi-pag ilan tu sek sapa' ne Kidron, ned ditu duunik pigimulanan, bu' miritu rayun si Jesus bu' su ngak tinu'unaan.

² Na, si Judas, neng midlu'ib ri seniin, mike-suun se dlugar ketu tendeng ay kanunay mektipung si Jesus bu' su ngak tinu'unaan ritu.

³ Aas miritu si Judas sek pigimulanan duma se ngak sundalu nek taga Roma asta na su nga guwardiya sek Templo nek sinugu' ne nga geseg ne ngak pari' bu' se ngak Pariseo. Duuni ginuwit nilan ne ngak tingkarul, bu' ngak sulu', bu' ngag besi.

⁴ Misuunan ni Jesus su dlaun neng mehitabu' seniin. Aas sinungkaken ilan bu' miksaak, "Ta' baik pinengaw niyu?"

⁵ Miksembag ilan, "Si Jesus nek taga Nazaret." Miktalu' si Jesus senilan, "Gaku' si Jesus."

Na, si Judas, neng midlu'ib seniin, ditu rema migindeg duma senilan.

⁶ Pektalu' ni Jesus ne giin suk pinengaw nilan, mingeddud ilan bu' mibuksak ilan ri se dlupa'an.

⁷ Sinaakan ilan puli' ni Jesus bu' ta'ik pinengaw nilan.

Miktalu' ilan puli', "Si Jesus nek taga Nazaret."

⁸ Miktalu' si Jesus senilan, "Inesuyan'u amu ne Gaku' si Jesus. Aas bu' gaku' gairik pinengaw niyu, ndi' niyu ilebetayid duma." (

⁹ Tinalu'en ini arun landun suk tinalu'en metuman: "Gama', nda'irun gairing meralala' isan sala tawan se nga getawan neg binegay mu senaan.")

¹⁰ Rayun si Simon Pedro ned duuni kalisen, binakuten nini bu' tinigbasen su gulipen ne Dlabaw Geseg nek Pari' bu' mi'eksip suk telinggaan ned dapit dlintu. Bu' su ngalan ne gulipen ketu si Malcus.

11 ✧ Aas miktalu' si Jesus riin ni Pedro, “Sulek mu ri se guma'aani kalis mu. Migena'ena'a ba ne ndi'u entusen su ngak pi'antus se Gama' ri senaan?”

Inuwit si Jesus tu ni Anas

12 Dinaap rayun si Jesus nu ngak sundalu nek taga Roma, bu' se kapitan nilan, bu' se nga guwardiya ne ngag Judeo bu' ginapus giin.

13 Bu' inuwit reli' nilan giin tu ni Anas suk penugangan ne dlai ni Caipas. Si Caipas giin su Dlabaw Geseg nek Pari' sek taun ketu.

14 ✧ Na, si Caipas giin sung migbegay nek sambag ri se nga geseg nu ngag Judeo neng melengas kampuun nek sala tawan raing matay para se dlaun ne nga getaw.

Linimed ni Pedro si Jesus

(San Mateo 26.69-70; San Marcos 14.66-68; San Lucas 22.55-57)

15 Na si Simon Pedro bu' suk sala pa nek tinu'unan midlendug riin ni Jesus. Bu' suk sala nek tinu'unan ni Jesus ketu mi'ilala nu Dlabaw Geseg nek Pari', aas mikedlendug giin riin ni Jesus tu se dlenu'an nug balay nu Dlabaw Geseg nek Pari',

16 saanay mibilin si Pedro ritu se gawas megaud se genga'an. Mbuus, suk tinu'unan neng mi'ilala ne Dlabaw Geseg nek Pari' ginumawas puli' bu' migandyu' tu sed delaga neng migbantay ritu se genga'an nek peseleren si Pedro bu' mikeseled si Pedro.

✧ **18:11 18.11:** San Mateo 26.39; San Marcos 14.36; San Lucas 22.42. ✧ **18:14 18.14:** San Juan 11.49-50.

17 Aas miktalu' sud delaga riin ni Pedro, "Gena' ba salaa ma rema se ngak tinu'unan ne getaw kiin?"

Miksembag si Pedro, "Gena' lai tumu'!"

18 Meteddaw suk panahun ketu, aas miguklak ne gapuy su nga gulipen bu' su ngang migbantay ginamit su guling; bu' migindeg ilan tu seng megaud ne gapuy arun merendangrendang ilan. Si Pedro migindeg ritu bu' mikperendangrendang duma senilan.

Sinaakan si Jesus nu Dlabaw Geseg nek Pari' (San Mateo 26.59-66; San Marcos 14.55-64; San Lucas 22.66-71)

19 Rayun sinaakan si Jesus nu Dlabaw Geseg nek Pari' metendeng se ngak tinu'unaan bu' metendeng se ngak pimandu'en.

20 Miksembag si Jesus, "Migasuyu tu se dlaun ne getaw. Su dlaun nek pimandu'u kanunay'u binaal ri sek seled se ngak pektipungan bu' sek Templo ne ritu mektipung su dlaun ne nga getaw. Nda'u pemandu' ri seng me'edlud.

21 Tuma ma gaku' maik saakan mu? Saakay niyui nga getaw neng mikerengeg ri senaan. Enlengay niyu, mikesuun ilan bu' landunik tinalu'u senilan."

22 Sek pektalu' ni Jesus run itu, tinampaling giin nuk sala ne ngang migbantay ritu bu' miktalu' giin tu ni Jesus, "Tuma ma metalu' mu maing maa' niin se Dlabaw Geseg nek Pari'."

23 Miksembag si Jesus tu seng migbantay, "Bu' duunik sayep se ngak tinalu'u, pemetuuray mu neng misayepu. Ma'ad bu' ginsaktu su ngak tinalu'u, lama tampalingan mau run?"

²⁴ Mbuus, binalud pa gusay si Jesus bu' pinawit giin ni Anas ritu ni Caipas, su Dlabaw Geseg nek Pari'.

Linimed Puli' ni Pedro si Jesus

(San Mateo 26.71-75; San Marcos 14.69-72; San Lucas 22.58-62)

²⁵ Saanay migindeg pa si Pedro neng mikperendangrendang tu seng megaud ne gapuy, sinaakan giin ne nga getaw, “Gena' ba salaa ma rema se ngak tinu'unan ne getaw kiin?”

Midlimed na pelum si Pedro bu' miktalu', “Gena' lai tumu!”

²⁶ Rayun sala se nga gulipen nu Dlabaw Geseg nek Pari', gepenan nu getaw nek tinigbas ni Pedro suk telingaan, miksaak, “Gena' ba dya'a ma sung mi'ita'u nek tendug ne getaw kiin tu sek pigimulanan?”

²⁷ Ma'ad midlimed na pelum si Pedro bu' sek tikmal miguni rayun su dlimensad.

Riin si Jesus seng Metungenga'an ni Pilato

(San Mateo 27.1-2, 11-14; San Marcos 15.1-5; San Lucas 23.1-5)

²⁸ Aas inuwit nilan si Jesus buwat ritu seg balay ni Caipas pagaw ritu sek palasyu ne gobernador nu ngak taga Roma. Na, dali' endaw pa itu bu' nda' seled su nga geseg ne ngag Judeo tu sek palasyu tendeng ay sumala' ri seng mibetasan nilan, bu' sumeled ilan ri seg balay ne gena' Judeo, gena' ilan na dlimpiyu bu' ndi' ilan mekekaan ri sek penihapun para se kese'ulugan sek Paska.

²⁹ Aas ginumawas si Gobernador Pilato ritu senilan, bu' miksaak, laungen, “Landunik sumbung niyu kuntra se getaw keni?”

³⁰ Miksembag ilan, “Bu' nda' paing melaat neng mibaalen, ndi' siya nami giin uwiten ri seni'a.”

³¹ Miktalu' si Pilato senilan, “Uwit niyu giin bu' gamuing megukum ri seniin sumala' ri se kesugu'an niyu.”

“Ma'ad nda' ami tugutay sek pekpatay ne getaw,” miksembag su ngag Judeo. (

³² ✧ Mihitabu' ini arun metuman suk tinalu' ni Jesus bu' laa kelesiyay run su kemetainen.)

³³ Aas sinumeled puli' si Pilato tu sek palasyu bu' tinawagen si Jesus bu' miksaak, “Dya'a ba su gari' ne ngag Judeo?”

³⁴ Miksembag si Jesus, “Saak keni buwat ba se gegulingen mu awas inesuyan'a na run ned duma metendeng ri senaan?”

³⁵ Miksembag si Pilato, “Migena'ena'a ba ne gaku' Judeo? Su gegulingen mu ne nga getawan bu' su nga geseg ne ngak pari' gilaning miguwit seni'a rini senaan. Landun ba gairing mibaal mu?”

³⁶ Sinembag giin ni Jesus, “Suk pedlegeri'an'u nda' rini seg benwa keni. Bu' suk pedlegeri'an'u rini pa seg benwa, sumukul siya su ngak sumusunud'u arun ndi'u meraapan ne ngag Judeo. Bu' numuun, suk pidlegeri'an'u nda' rini seg benwa keni.”

³⁷ Aas miktalu' si Pilato ri seniin, “Gari'a ba, rekay?”

✧ **18:32 18.32:** San Juan 3.14; 12.32.

Sinembag giin ni Jesus, “Miktalu'a ne gaku' gari'. Seng maa' nini, mi'etawu bu' miriniu seg benwa arun mekpepetuud ri se kemetuuran. Su kada sala ned diin se kemetuuran minginengeg ri senaan.”

³⁸ Miksaak rayun si Pilato, “Landun bai kemetuuran?”

Inukuman si Jesus nek Petain

(San Mateo 27.15-31; San Marcos 15.6-20; San Lucas 23.13-25)

Bu' peketubus mektalu' ni Pilato run itu, ginumawas giin puli' tu se ngag Judeo bu' miktalu' giin tu senilan, “Nda'iruning mi'ita'u nek sayep se getaw keni.

³⁹ Ma'ad duuning mibetasan para seniyu ne bu' mateng su kese'ulugan nek Paska, mekpegawasu nek sala nek pinerisu. Liyagan ba niyu nek pegewasen'u su gari' ne ngag Judeo?”

⁴⁰ Miksembag ilan duma sek pegbeksay, “Gena' getaw iin ma'ad si Barabas.” (Si Barabas keni ribildi.)

19

¹ Aas inuwan rayun ni Pilato si Jesus bu' pilatiguun giin.

² Bu' su ngak sundalu mikselapid nek sigbet ned dugiyan, binaal ne kuruna, bu' binetang nilan riin se gulu ni Jesus. Bu' piselukan nilan giin nek suub neng melagemlagem.

³ Bu' mikpegaud ilan ri seniin neng mid-dega'rega', “Tetubu' su Gari' ne ngag Judeo.” Rayun tinampaling nilan giin.

⁴ Bu' ginumawas puli' si Pilato bu' miktalu' tu senilan, “Enlengay niyu, pigawas'u giin puli' rini seniyu arun pe'ita'u seniyu ne nda'irun gairing mi'ita'u neng mibaalen nek sayep.”

⁵ Aas ginumawas si Jesus neng mikseluk ne kuruna ned dugiyan ri se guluun bu' mikesuub neng melagemlagem. Miktalu' rayun si Pilato senilan, “Enlengay niyu getaw keni.”

⁶ Sek pekiita' seniin ne nga geseg ne ngak pari' bu' se nga guwardiya sek Templo, mimbeksay ilan, “Lensangen giin tu se krus! Lensangen giin tu se krus!”

Miktalu' rayun si Pilato senilan, “Uwan niyu giin bu' gamu naing medlansang ri seniin tu se krus ay para senaan, nda'iruning mi'ita'u ne keterengan nek silutan'u giin.”

⁷ Miksembag ri seniin su ngag Judeo, “Duuni kesugu'an nami bu' sumala' ri se kesugu'an ne mbaya' giin nek petain tendeng ay migangken giin neg Bata' raw giin ned Diwata.”

⁸ Sek pekerengeg run nini ni Pilato, miksamet su gendeken.

⁹ Bu' mipuli' giin ritu sek palasyu bu' sinaakaan si Jesus, “Ta'a ma gaid migbuwat.”

Ma'ad nda' peksembag si Jesus.

¹⁰ Aas miktalu' si Pilato seniin, “Lama ndi'a mektalu' run senaan? Nda'a ba mekesuun ned duuni ketenged'u sek pegbeluy bu' pekpelansang seni'a ri se krus?”

¹¹ Sinembag giin ni Jesus, “Nda' siya kega'em mu ri senaan bu' nda' pa ini begay ri seni'a ned Diwata. Aas su getaw neng mikpiyal senaan riin

seni'a gembagel pa kampuun suk sala'en lungkan seni'a."

¹² Sek pekerengeg run itu ni Pilato minengaw pa gaid giin nek pa'agi ne mbelayaan si Jesus. Ma'ad mimbeksay su ngag Judeo, "Bu' beluyan mu giin, gena'a sambat ne Dlabaw Gari' ay isan ta' neng megari'ari' kuntra ne Dlabaw Gari'."

¹³ Sek pekerengeg run itu ni Pilato, inuwiten si Jesus tu se gawas bu' migingkud giin tu se gingkuran se gukuman ne iningelanan nek "Platapurma neg Batu." Ri seg Hebreo nek tinuntulan tinawag ini ne Gabata.

¹⁴ Na, taran taasendaw na itu se gendaw nek pekpengandam sek pekse'ulug sek Paska. Mik-talu' rayun si Pilato tu se ngag Judeo, "Enlengay niyu, keni na su gari' niyu."

¹⁵ Aas mimbeksay ilan rayun, "Petain giin! Petain giin! Lensangen giin tu se krus."

Miksaak si Pilato senilan, "Liyagan ba niyu nek pelansang'u tu se krus su gari' niyu?"

Miksembag su nga geseg ne ngak pari', "Nda'irun nai dlain pa ne gari' nami gawas su Dlabaw Gari'."

¹⁶ Aas piniyal rayun ni Pilato senilan si Jesus arun lensangen nilan giin tu se krus.

Linansang si Jesus tu se Krus

(San Mateo 27.32-44; San Marcos 15.21-32; San Lucas 23.26-43)

Aas inuwan nilan si Jesus.

¹⁷ Ginumawas giin neng mikpisaan ne krus bu' minateng tu "Se dlugar ne iningelanan nek Tulaan Gulu." (Seg Hebreo nek tinuntulan, iningelanan ini ne "Golgota,")

¹⁸ ne ritu nilan linansang si Jesus se krus. Duun remaid duwa' dlai ne dlinansang nilan tu se krus, diin se kada gilid ni Jesus.

¹⁹ Bu' miksulat si Pilato nek pesuun bu' pi-betangen ini tu se krus ni Jesus. Giin nini suk sinulaten: "Si Jesus nek taga Nazaret, su Gari' ne ngag Judeo."

²⁰ Aas keni nek pesuun, melaun ne ngag Judeo, sung mikebasa run nini tendeng ay su dlugar ne dlinensangan riin ni Jesus megaud ra ri sek siyudad; bu' sinulat itu sek tinuntulan neg Hebreo, Latin, bu' Griego.

²¹ Aas su nga geseg ne ngak pari' miktalu' riin ni Pilato, "Ndi' mu sulatay, 'Gari' ne ngag Judeo,' bu' ndi', 'Miktalu' giin, Gaku' su Gari' ne ngag Judeo.' "

²² Miksembag si Pilato, "Bu' landunik pisulat'u ndi' na me'eseb."

²³ Aas su ngak sundalu, seng milansang na nilan si Jesus tu se krus, inuwan nilan suk suuben bu' binahinbahin se gepaat neg bahin, sala bahin se kada sundalu. Inuwan rema nilan sung metaas nek suuben. Na, sung metaas nek suuben nda'ik tinai'aan bu' tinibuuk suk pegabel run.

²⁴ ✧ Aas su ngak sundalu miktalu' tu se ngak sementaun nilan, "Ndi' ta ini bedditen; ma'ad ripaan ta ini arun mesuunan ta'ing mekaangken run nini." Mihitabu' ini arun metuman suk tinalu' ri se kesulatan:

"Binahinbahin nilan suk suub'u
bu' rinipaan nilan sung metaas nek suub'u."
Aas giin nini sug binaal nu ngak sundalu.

✧ 19:24 19.24: Ngak Salmo 22.18.

²⁵ Na, ritu seng megaud ne krus ni Jesus migindeg su gina'en, suk pated ne gina'en, si Maria nek sawa ni Clopas, bu' si Maria Magdalena.

²⁶ Sek pekiita' ni Jesus se gina'en bu' sek pinetailen nek tinu'unan neng migindeg ritu, miktalu' giin tu se gina'en, "Ina', enlengay mu, giin sug bata' mu."

²⁷ Miktalu' rayun giin tu sek tinu'unaan, "Enlengay mu, giin su gina' mu." Bu' dluwat itu, inuwan giin nuk tinu'unan arun mekengel tu seg balain.

Suk Pekepatay ni Jesus

(San Mateo 27.45-56; San Marcos 15.33-41; San Lucas 23.44-49)

²⁸ ✧ Peketubus ini, seng misuunan ni Jesus ne su dlaunen mitapus na bu' mituman na sung misulat ri se kesulatan, miktalu' giin, "Kinumenu."

²⁹ Ritu duuni dya'ung neng mipenu' neng mesem ne ginumen. Linebul nilan dayun sug ispungha ri se ginumen, tinangen ri sek patal ne gayu ne giningelanan neg isupu, bu' tinenggal ri sed demumug ni Jesus.

³⁰ Aas seng mi'eksep na ni Jesus su ginumen, miktalu' giin, "Mitubus na!"

Mbuus middungkuk giin bu' binektusan.

Siniyuk nek Teliyaman su Gilid ni Jesus

³¹ Mbuus su nga geseg nu ngag Judeo mi-gandyu' riin ni Pilato nek pembeli'en nilan su nga geksud nu nga getaw ne dlinansang tu se nga krus, bu' uwa'en ilan ritu. Inandyu' nilan ini

tendeng ay gendaw itu neg Birnis, bu' ndi' nilan liyagan neng mekpebilin su ngag bangkay ritu se nga krus se Gendaw nek Pengulali, tendeng ay bala'an gaid ini ne gendaw.

³² Aas, miritu su ngak sundalu bu' pimbali' nilan su nga geksud nud duwa' dlai ne dlinansang nek sementaun ni Jesus.

³³ Ma'ad sek peddateng nilan riin ni Jesus, mi'ita' nilan neng minatay na giin. Aas nda' na ma'aray nilan beli'ay su nga geksuren.

³⁴ Ma'ad suk sala se ngak sundalu, siniyukan nek teliyaman su gilid ni Jesus bu' sek tikmal mikigis sud dugu' neng milemugan nek tubig. (

³⁵ Bu' su getaw neng mikiita' landuning mi-hitabu' riin ni Jesus mikpemetuud, bu' suk pekpemetuuren metuud. Bu' su getaw, neng mikesuun seng metuud, migasuy arun mektu'u amu rema.)

³⁶ ✧ Mihitabu' ini arun metuman sung misulat ri se Kesulatan, "Nda'iruni ngag bekegen ne mbali'."

³⁷ ✧ Bu' duun pa gairing misulat ri se Kesulatan, "Enlengan nilan su getaw nek siniyuk nilan."

Suk Pedlebeng riin ni Jesus

(San Mateo 27.57-61; San Marcos 15.42-47; San Lucas 23.50-56)

³⁸ Na dluwat itu, si Jose nek taga Arimatea nek tinu'unan ni Jesus ma'ad mi'edlurik peket-inu'unaan tendeng ay minendek giin se nga geseg ne ngag Judeo, inubugen si Pilato ne

✧ **19:36 19:36:** Exodo 12.46; Ngang Numero 9.12; Ngak Salmo 34.20. ✧ **19:37 19:37:** Zacarias 12.10; Pirayag 1.7.

uwanenen sug bangkay ni Jesus tu se krus. Tinugutan giin ni Pilato. Aas inuwanen sug bangkay ni Jesus buwat tu se krus.

³⁹ ☆ Bu' middunut rema riin ni Jose si Nicodemo. Si Nicodemo giin su guna neng miritu ni Jesus saanay gebii. Miguwit giin nek pidlamug nek pegemut neng mira bu' aloe,* medlima pulu' kiluig begaten.

⁴⁰ Inuwan nilan sug bangkay ni Jesus bu' pinutus nilan ini nek penepeten ne dlinu duma sek pegemut. Ay giin nini sung mibetasan ne ngag Judeo bu' medlebeng neng minatay.

⁴¹ Na, ditu se dluagar ne dlinensangan riin ni Jesus, duunik pigimulanan, bu' ritu, duunik salabuuk neg begu ne dlangeb nek pedlebengan, ne nda' pa gaid melebengay.

⁴² Aas tendeng ay gendaw itu sek pekpen-gandam ne ngag Judeo para se Gendaw nek Pengulali, bu' tendeng ay megaud rema tu se kelebengan, ritu nilan binetang sug bangkay ni Jesus.

20

Suk Peketubu' Puli' ni Jesus

(San Mateo 28.1-8; San Marcos 16.1-8; San Lucas 24.1-12)

¹ Na, se guna gendaw nek simana, puti' relaagan pa, miritu si Maria Magdalena se kelebengan. Peddatengen ritu, mi'ita'en ne suk

☆ **19:39 19:39:** San Juan 3.1-2. * **19:39 19:39** Enlengay niyu su ngak Salmo 45.8

tinampeng tu sed dungawan nek pedlebengan mi'awa' na.

² Aas ginumebek giin arun esuyan si Simon Pedro bu' sud дума pa nek tinu'unan nek pinetail ni Jesus. Peddatengen ritu, miktalu' giin senilan, "Inuwan nilan tu se dlebeng su Ginu'u, bu' nda' ami mekesuun bu' ta' nilan giin binetang."

³ Aas miritu si Pedro bu' su dlain nek tinu'unan ritu se dlebeng.

⁴ Minggebek ilan duwa' ma'ad mesekeg kampuun gumebek suk sala sinangkali' ni Pedro. Aas guna giin minateng tu se dlebeng.

⁵ Peddatengen ritu, middungkuk giin bu' mi'ita'en suk penepeten ne nga dlinu. Ma'ad nda' giin seled.

⁶ Rayun, minateng rema si Simon Pedro neng miksunud ri seniin, bu' sinumeled rayun tu se dlebeng. Mi'ita'en suk penepeten ne dlinu neng mi'imetang ritu,

⁷ bu' suk penepeten nek pinutus ri se gulu ni Jesus, nda' meruma sek penepeten ne dlinu neng mi'imetang ritu ma'ad mipain na neng mipilu' ri sek sala dlugar.

⁸ Rayun suk sala nek tinu'unan, su guna neng minateng ritu se dlebeng, sinumeled rema. Seng mi'ita'en, miktulu' giin. (

⁹ Ay nda' ilan pa mekesabut ri se kesulatan neng miktalu' kina'enlan metubu' giin puli' buwat se kemetain.)

¹⁰ Aas minuli' rayun su ngak tinu'unan.

*Mikpe'ita' si Jesus riin ni Maria Magdalena
(San Mateo 28.9-10; San Marcos 16.9-11)*

¹¹ Na, si Maria mikpegindég pa ritu se gawas ne dlebeng neng miksegaw. Saanain mekse-gaw, middungkuk giin bu' migenleng tu se dlebeng,

¹² bu' mi'ita'en ned duunid duwa' tawan neg anghel ritu sek seled neng minuub ne gempti'. Ritu ilan migingkud seng mi'imetangan neg bangkay ni Jesus. Suk sala migingkud diin rapit se guluwan bu' suk sala diin rapit sek sikwayan.

¹³ Sinaakan nu ngag anghel si Maria, “Eddang, lama mekse-gaw'a run?”

Miksembag si Maria, “Duuning minuwan seg bangkay ne Ginu'uu bu' nda'u mekesuun bu' ta' nilan binetang.”

¹⁴ Seng mitalu'en itu, midlingay rayun giin bu' mi'ita'en si Jesus neng migindég ritu, ma'ad nda'en me'ilala ne si Jesus masi' itu.

¹⁵ Miksaak si Jesus ri seniin, “Eddang, lama mekse-gaw'a run? Ta' baik pinengaw mu?”

Miktu'u si Maria ne giin sung migatiman ri sek pigimulanan ritu, aas miktalu' giin seniin, “Bu' dya'a sung minuwan seniin, sir, esuyay mau bu' ta' mu giin binetang ay uwanen'u giin.”

¹⁶ Miktalu' si Jesus ri seniin, “Maria!”

Bu' migatubang si Maria riin ni Jesus, bu' miktalu' seg Hebreo nek tinuntulan, “Rabboni!” (neg be'et pesabut, Menintulu').

¹⁷ Miktalu' si Jesus ri seniin, “Ndi'a pegawid senaan ay nda'u pa mekepuli' ritu se Gama'u. Ma'ad laway mu su ngak pated'u bu' esuyay mu ilan ne mpuli'u na tu se Gama'u bu' Gama' rema niyu, ritu sed Diwatau bu' Diwata rema niyu.”

18 Aas linawan ni Maria Magdalena su ngak tinu'unan ni Jesus, bu' inesayaan ilan rayun neng mi'ita'en su Ginu'u bu' landunik tinalu' ni Jesus riin seniin.

Mikpe'ita' si Jesus tu se ngak Tinu'unaan
(*San Mateo 28.16-20; San Marcos 16.14-18; San Lucas 24.36-49*)

19 Aas seng mesilemsilem na sed Duminggu ketu, miktipping su ngak tinu'unan bu' tin-erangkaan nilan su ngad dungawan tendeng se gendek se nga geseg ne ngag Judeo. Minateng rayun si Jesus bu' migindég ritu sek titenga' nilan. Mikталu' giin, "Su kelinaw mperiin seniyu."

20 Peketubusen nini esuyay, pi'ita'en senilan su nga gemegen bu' su giliren. Bu' pidleliyag gaid su ngak tinu'unaan sek pekiita' nilan ri se Ginu'u.

21 Bu' mikталu' puli' si Jesus senilan, "Su kelinaw mperiin seniyu, maa' ne Gama' neng miksugu' senaan, aas sugu'en'u amu rema."

22 Peketubusen mektalu' run itu, iniyupaan ilan rayun bu' mikталu', "Dawat niyu su Gispiritu Santu.

23 ✧ Bu' pasayluun niyu su ngak sala' ne nga getaw, pasayluun ilan. Bu' ndi' niyu ilan pasayluun, ndi' ilan mpasaylu."

Si Jesus bu' si Tomas

24 Si Tomas, suk sala se ngak sepulu' bu' ruwa' ne ngak tinu'unan ni Jesus bu' iningelanan rema ne Gapid, nda' meruma senilan sek peddateng ni Jesus.

✧ **20:23 20.23:** San Mateo 16.19; 18.18.

²⁵ Aas inesuyan giin nud duma ne ngak tinu'unan, "Mi'ita' nami su Ginu'u ta."

Ma'ad miktalu' si Tomas senilan, "Bu' ndi'u me'ita' bu' mbetang suk tendu'u ri se ngak pali' neg biniyanan ne dlansang ri se ngak palaren, bu' mbetang su gemeg'u ri se giliren, ndi'u gaid mektu'u."

²⁶ Sek peketubus nek sala simana, miktipung puli' su ngak tinu'unan ni Jesus, bu' duma na nilan si Tomas. Tinerengkaan nilan su ngad dungawan neg balay, ma'ad minateng bu' migindeg si Jesus riin sek titenga' nilan. Miktalu' giin senilan, "Su kelinaw mperiin seniyou."

²⁷ Rayun miktalu' giin riin ni Tomas, "Betang mu suk tendu' mu rini bu' enlengay mu su nga gemeg'u. Bu' etat mu su gemeg mu bu' betang mu ri se gilid'u. Ndi'a na pedduwa'ruwa' tumu' pektu'ua."

²⁸ Miktalu' si Tomas ri seniin, "Ginu'uu bu' Diwatau!"

²⁹ Miktalu' rayun si Jesus ri seniin, "Miktu'ua ba tendeng ay mi'ita' mau na? Pedleliyagen gupiya su nga getaw neng miktu'u ri senaan isan nda'u nilan me'ita'."

Su Ketuyu'an ne Dlibru keni

³⁰ Aas ri se dlain neg bahin, melaun pa gaid ne nga ketingelaan nek pimbaal ni Jesus ri seng metungenga'an ne ngak tinu'unaan ne nda' mesulat ri se dlibru keni.

³¹ Ma'ad sinulat ini arun gamu mektu'u ne si Jesus giin sung Misiyas,* sug Bata' ned Diwata.

* **20:31 20.31** Su gulugan seng Misiyas 'Christ'.

Bu' pebiyan sek pektu'u niyu ri seniin, duuni ketubu' niyu.

21

Mikpe'ita' si Jesus tu sek Pitu ne ngak Tinu'unaan

¹ Tubus ini, mikpe'ita' puli' si Jesus tu se ngak tinu'unaan ritu se geksid ned danaw nek Tiberias. Na, giin nini sung mihitabu':

² Midlumpuk ilan ritu, gilana si Simon Pedro, si Tomas ne giningelanan rema ne Gapid, si Natanael nek taga Cana nek sakup se Galilea, su nga gembata' ni Zebedeo, bu' duun pa gairid duwa' nek tinu'unan ni Jesus.

³ Mbuus, miktalu' si Simon Pedro tu se ngak sementaunen, "Menginsera'u."

Miktalu' ilan rema, "Meddunut ami seni'a." Aas sinumakay ilan tu sek sekayan. Ma'ad se gebii ketu nda'irun gairi dlaam nilan.

⁴ Na, seng meksebang nai gendaw, duuning mi'ita' nilan neng migindeg ritu se geksid ned danaw. Ma'ad nda' ilan mekesuun ne si Jesus itu.

⁵ Miktalu' si Jesus ri senilan, "Ngak sambat, duun baing milaaman niyu?"

Miksembag ilan, "Nda'irun gaid."

⁶ ✧ Miktalu' giin senilan, "Tikpu' niyui dlaya niyu ri sed dapit dlintu nek sekayan, bu' duuning melaaman niyu." Aas tinikpu' nilan su dlaya nilan. Pegbinteng nilan, ndi' na nilan meraag

✧ 21:6 21.6: San Lucas 5.6.

pagaw ritu sek sekayan tendeng se kelaun nek sera' neng milaaman nilan.

⁷ Miktalu' riin ni Pedro suk tinu'unan nek pinetail ni Jesus, "Su Ginu'u masi' itu!" Aas sek pekerengeg run ni Pedro, sineluken puli' suk suuben tendeng ay midluwas suub giin bu' linumeksu ri sek tubig.

⁸ Ma'ad sud duma ne ngak tinu'unan ned ditu sek sekayan mimelula pagaw tu se geksid ned danaw saanay migbinteng se dlaya neng mipenu' ne ngak sera'. Ay gena' ilan melayu' ri se geksid ned danaw—medlima pulu' repa ra run.

⁹ Aas seng mitekawas ilan na tu seng mime-laan, duuning mi'ita' nilan nek tiniti' nek sera' ned diin sed dibabaw neg бага ne gapuy, bu' duun remaik pan.

¹⁰ Miktalu' rayun si Jesus senilan, "Peguwit amu rini nek santa' buuk nek sera' neng milaaman niyu."

¹¹ Aas minaik si Simon Pedro tu sek sekayan bu' binintengen pe'eksid su dlaya neng mipenu' neng mekebagel ne ngak sera' neng megatus bu' lima pulu' bu' telu su dlaunen. Bu' isan se kelaun neng milaaman nilan, nda' gaid mpurut su dlaya.

¹² Miktalu' si Jesus senilan, "Rini amu arun memahaw." Nda'irun gaid isan sala neng miksaak bu' ta' gaid giin, ay mikesuun ilan ne giin su Ginu'u nilan.

¹³ Miritu rayun si Jesus bu' inuwanen suk pan bu' binegain senilan. Giin remaig binaalen tu sek sera'.

¹⁴ Na, ketelu bisis na ini neng mikpe'ita' si Jesus tu se ngak tinu'unan dluwat giin mitubu' puli'

buwat se kemetain.

Si Jesus bu' si Pedro

¹⁵ Peketubus rayun nilan memahaw, miktalu' si Jesus riin ni Simon Pedro, “Simon bata' ni Juan, pinetail mau ba labaw pa ri se ngak sementaun mu keni?”

“Wa'a, Ginu'u,” miktalu' giin, “mikesuun'a nek pinetail'u dya'a.”

Miktalu' si Jesus ri seniin, “Na, ingat mu su nga getaw neng mikpesakup senaan maa' sek pegingat mu ri se ngang nati ne karniru.”

¹⁶ Miktalu' se keruwa' si Jesus ri seniin, “Simon neg bata' ni Juan, pinetail mau ba?”

“Wa'a, Ginu'u,” miktalu' giin, “misuunan mu nek pinetail'u dya'a.”

Miktalu' si Jesus ri seniin, “Na, ketaay mu su nga getaw neng mikpesakup senaan maa' sek pedlekata mu se nga karniru.”

¹⁷ Miksaak se ketelu neg higayun si Jesus, “Simon neg bata' ni Juan, pinetail mau ba?”

Migu'ul si Pedro tendeng ay miksaak si Jesus ri seniin se ketelu, “Pinetail mau ba?” Miksembag si Pedro, “Ginu'u, misuunan mu su dlaun ne ngag betang. Misuunan mu nek pinetail'u dya'a.”

Miktalu' si Jesus seniin, “Na, ingat mu su nga getaw neng mikpesakup senaan maa' sek pegingat mu ri se nga karniruu.

¹⁸ Sek pekemetuud telu'an'u dya'a, seg begum-bata'a pa, dya'a sung mekseluk sek suub mu bu' miritu se isan ta' ne dliyagan mu. Ma'ad bu' dlegulang'a na, perepaan'a na run bu' dlain

naing mekpeseluk seni'a nek suub, bu' uwiten'a se dlugar ne gendi' mu liyagan lawan.”

¹⁹ (Inasuy ini ni Jesus arun pesuun bu' laa kelesiyay run ne kemetain su gembiyanan ni Pedro, bu' megbegay nek pesiddengeg tu sed Diwata.) Rayun miktalu' si Jesus riin ni Pedro, “Sunud'a ri senaan.”

Si Jesus bu' su dlain nek Tinu'unan

²⁰ Pedlingay ni Pedro mi'ita'en neng miksunud senilan suk tinu'unan nek pinetail ni Jesus. Giin sung miksulalig riin se geddeb ni Jesus sek pekpenihapun nilan bu' miksaak, “Ginu'u, ta maing medlu'ib ri seni'a?”

²¹ Sek pekiita' ni Pedro ri seniin, miktalu' giin riin ni Jesus, “Ginu'u, landun maing mehitabu' ri seniin?”

²² Miksembag si Jesus ri seniin, “Bu' liyagan'u ne ndi' giin matay tampan sek pekpuli'u, landun mai dlabet mu run? Dya'a, sunud'a ma'aray”

²³ Aas midlelaup su gesuyan tu se ngak sumusunud ri se Ginu'u nek tinu'unan ketu ndi' matay. Ma'ad nda' pektalu' si Jesus ne ndi' giin matay bu' ndi' miktalu' giin, “Bu' liyagan'u ne ndi' giin matay tampan sek pekpuli'u, landun mai dlabet mu run?”

²⁴ Giin suk tinu'unan neng mikpemetuud ne sung misulat rini metuud, bu' giin rema sung miksulat run nini. Bu' misuunan ta ne suk pekpemetuuren metuud.

Su Ketapusan

²⁵ Bu' melaun pa ne ngag betang nek pimbaal ni Jesus. Bu' sinulat pa su kada sala, miktuu'uu ne

suk tibuuk neg benwa ndi' mpe'igu' nek seleran
para se nga dlibru nek sinulat.

Sug Begu Ne Kalegenan
New Testament in Northern Subanen

copyright © 2011 Wycliffe Bible Translators, Inc.

Language: (Subanen, Northern)

Contributor: Wycliffe Bible Translators, Inc.

All rights reserved.

2020-11-30

PDF generated using Haiola and XeLaTeX on 18 Apr 2025 from source
files dated 29 Jan 2022

193ab46e-61e8-52e1-92f4-944939f948dd